

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

Jazykové vzdělávání seniorů a jeho specifika

Bakalářská práce

Autorka: Kateřina Mansfeldová

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma **Jazykové vzdělávání seniorů a jeho specifika** vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že odevzdáním závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby. Jsem si vědoma, že na moji závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Podpis

V Praze dne

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Jitce Jirsákové, Ph.D. za odborné vedení práce, za poskytování cenných rad, za její ochotu a čas, který mi během psaní práce věnovala. Dále velké díky patří paní Evě Kulmové, která působí jako lektorka v jazykové škole Březinka, a která mi umožnila sběr dat k praktické části práce.

Abstrakt

Bakalářská práce **Jazykové vzdělávání seniorů a jeho specifika** se zabývá specifickými podmínkami pro cizojazyčnou výuku seniorů. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce je definována gerontagogika, vědní disciplína zabývající se vzděláváním lidí v seniorském věku. Dále se teoretická část práce zabývá specifiky výuky seniorů, zejména cizojazyčné. Je zde popsáno, jaké by měly být podmínky pro výuku seniorů, co jejich vzdělávání ovlivňuje a jaké se mohou vyskytnout překážky při jejich vzdělávání. V závěru teoretické části jsou vypsány možnosti studia cizích jazyků pro seniory.

V praktické části byla provedena analýza nabídek jazykových kurzů pro seniory v Praze (kromě kurzů nabízených Univerzitami třetího věku). Na základě této analýzy byl proveden průzkum mezi seniory navštěvující vybraný jazykový kurz. Průzkum probíhal pomocí dotazníkového šetření. Bylo zjišťováno, jestli jsou seniorům přizpůsobeny podmínky pro výuku, jaká je jejich motivace a důvod ke studiu. V neposlední řadě měli možnost napsat návrhy na vylepšení výuky.

Klíčová slova

Senior, vzdělávání, gerontagogika, výuka cizího jazyka.

Abstract

The bachelor thesis **Specifics of Language Education of Senior Citizen Education** is based on specific conditions at foreign-language education of elder people. Thesis is divided into two parts- theoretical and practical. In theoretical part is defined gerontagogy (discipline focusing on education of elder people). Next chapter of theoretical part is aimed on specifics of education of elderly, especially foreign language education. There is described which conditions are suitable, what can influence them and which barriers can be there. In the end of theoretical part are possibilities of education fo elder people.

In practical part of thesis was made an analysis of foreign language courses in Prague (except Universities of the Third Age). Based on this analysis was survey among elder people studying languages. The survey has found out conditions of education, elder people's motivation and reasons for studying. They could also write down proposals to make course better.

Keywords

Elderly, education, gerontagogy, language teaching.

Obsah

1	Seznam zkratk.....	9
2	Úvod.....	10
3	Cíl a metodika.....	12
4	Teoretická část.....	13
4.1	Senior a proces stárnutí.....	13
4.1.1	Senior.....	13
4.1.2	Stárnutí a stáří.....	14
4.2	Gerontagogika.....	15
4.2.1	Funkce a cíle.....	16
4.3	Specifika vzdělávání seniorů.....	18
4.3.1	Faktory ovlivňující edukaci.....	20
4.3.2	Překážky ve vzdělávání.....	21
4.4	Cizojazyčná výuka seniorů.....	22
4.4.1	Učební proces.....	22
4.5	Možnosti studia.....	25
4.5.1	Univerzity třetího věku.....	26
4.5.2	Akademie třetího věku.....	27
4.5.3	Seniorské kluby a centra.....	27
4.5.4	Jazykové školy.....	27
5	Praktická část.....	28
5.1	Výzkumné otázky a metody.....	30
5.2	Hypotézy.....	30
5.3	Výsledky dotazníkového šetření.....	31
5.4	Ověření hypotéz.....	53
5.4.1	Shrnutí výsledků.....	54
5.5	Závěr.....	55
6	Zdroje.....	57

1 Seznam zkratk

U3V- Univerzita třetího věku

A3V- Akademie třetího věku

AU3V- Asociace univerzit třetího věku

2 Úvod

Celoživotní vzdělávání se stává v posledních letech stále frekventovanějším pojmem a hraje důležitou roli v životě jedince. Často si některé životní situace vyžadují další vzdělávání, ať už dobrovolné či nikoli (např. nutnost dalšího vzdělání k výkonu své profese). Důvodů k dalšímu vzdělávání je spousta. Lidé chtějí dosáhnout vyšší životní úrovně, společnost na nás klade stále větší nároky, vše se modernizuje a zdokonaluje a často nám už vzdělání získané v mládí nestačí. Dožíváme se vyššího věku v poměrně dobré fyzické i psychické kondici a někteří senioři mají potřebu a zájem pokračovat v dalším studiu. Věková hranice odchodu do důchodu se posouvá a také z tohoto důvodu by nemělo vzdělávání představovat pro starší lidi bariéru. Proto je třeba zajistit vzdělávání v každém věku i směru a podporovat tak rozvoj osobnosti, a to i v seniorském věku.

Celoživotní vzdělávání představuje kontinuální proces učení člověka po celou dobu jeho života. Cílem tohoto učení je neustálé prohlubování znalostí, zdokonalování dovedností a odborných předpokladů jedince. (PRŮCHA, VETEŠKA, 2012)

Gerontologie- nauka zabývající se stárnutím a stářími lidí (PRŮCHA, VETEŠKA, 2012) je velmi dynamicky se rozvíjející vědní disciplínou a to zejména z důvodu celosvětového trendu stárnutí populace. Je to poměrně nová disciplína, která stojí na počátku svého vývoje.

Podle Českého statistického úřadu (ČSÚ, on-line, cit. <https://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/p/4020-03>, 15. 12. 2015) bude intenzivně přibývat lidí starších 65 let a to až do roku 2050. Naopak porodnost dětí bude klesat. Nyní senioři tvoří 16% české populace a podle českého statistického úřadu by toto číslo mohlo za půl století stoupnout až na 30%. Ovšem trend stárnutí populace není problémem pouze České republiky, nýbrž celého světa. To je také důvod proč jsem si zvolila vzdělávání seniorů za téma mé bakalářské práce. Podle mého názoru se tato nová vědní disciplína bude stále rozvíjet a zdokonalovat a bude v budoucnu velice žádána, stejně jako vzdělávací kurzy a programy pro lidi v seniorském věku. Podle Benešové (2014) již v současnosti můžeme mluvit o tzv. „seniorském boomu“. Je nabízeno nepřehledné množství vzdělávacích služeb pro seniory mnoha institucemi a organizacemi. Nabídky se pochopitelně liší po kvalitativní i kvantitativní stránce, proto je při výběru služeb dobré dát pozor a zjistit si o organizaci či instituci více informací či reference.

Bakalářská práce se blíže zaměřuje na jazykové vzdělávání seniorů a zjišťuje, jaké jsou její specifické podmínky. Zejména angličtina nás obklopuje ze všech stran a setkáváme se s ní každý den, někdy aniž bychom si to uvědomovali. A to se týká i seniorů. Proto není nikdy pozdě začít s učením cizích jazyků. Jejich znalost je dnešní dobou žádaná (někdy brána jako samozřejmost) a téměř se už bez ní neobejdeme.

V teoretické části bakalářské práce je definováno celoživotní vzdělávání, jeho význam a funkce v 21. století. Dále je popsán proces stárnutí a samotné stáří, změny, které během něj přichází a mění náš život. Práce je blíže zaměřena na cizojazyčné vzdělávání seniorů a na podmínky, které musí být pro výuku seniorů zajištěny.

Praktická část je zaměřena na analýzu trhu nabídek jazykových kurzů v Praze, které jsou určeny výhradně seniorům. Analýza nezahrnuje jazykové kurzy, které jsou pořádány Univerzitami třetího věku, protože jejich nabídka je velmi rozšířená a společností dobře známá. Proto je analýza zaměřena na další možnosti studia cizích jazyků pro seniory. Zkoumá nabídku vyučovaných jazyků a jejich úrovně, dále cenu kurzů a délku vyučovacích hodin. Na základě analýzy bude proveden průzkum mezi seniory ve vybrané organizaci. Organizace bude vybrána podle množství nabídky jazyků a jejich úrovní. Průzkum bude probíhat pomocí dotazníkového šetření, kterým bude zjišťována spokojenost účastníků s kurzem, jejich motivace ke studiu a podmínky výuky.

3 Cíl a metodika

Cílem práce je analýza trhu vzdělávacích jazykových kurzů pro seniory v Praze. Zmapování specifík vzdělávání seniorů, které je pořádané různými organizacemi a institucemi (mimo Univerzitu třetího věku). Dílčím cílem je zjistit, zda se tato specifika při jazykové výuce seniorů dodržují.

Bude provedena analýza nabídky jazykových kurzů pro seniory poskytované vzdělávacími organizacemi v Praze. Na základě této analýzy bude provedeno dotazníkové šetření mezi seniory, kteří kurz cizího jazyka navštěvují. Bude zjišťována jejich spokojenost s podmínkami výuky, jejich motivace ke studiu a návrhy na zlepšení pro poskytovatele kurzů.

Vzhledem k cíli práce byl zvolen kvantitativní průzkum. Praktická část práce vychází z metod pedagogického výzkumu od Miroslava Chrásky (2007). Hypotézy byly ověřeny na základě empirické metody dotazníku. Výzkum byl prováděn pomocí dotazníku, který byl složen z 22 otázek. Převážně to byly otázky polo uzavřené, uzavřené a škálové. U polo uzavřených otázek mohli senioři napsat vlastní odpověď, která se v nabídce nevyskytovala. Jedna otázka byla otevřená. (CHRÁSKA, 2007)

Teoretický rámec práce byl základem pro vytvoření výzkumných otázek a následně hypotéz. Na základě těch byl sestaven dotazník, na který odpovídalo celkem 60 seniorů, kteří navštěvovali jazykové kurzy ve vybrané organizaci.

Výzkumné otázky:

1. Jaká je motivace seniorů ke studiu?
2. Navštěvují kurzy spíše ženy či muži? Jaké je jejich vzdělání?
3. O jaký jazyk je největší zájem?
4. Podle čeho si senioři zvolili kurz?
5. Jak jsou s kurzem spokojeni?
6. Jak jsou spokojeni s cenou kurzu?
7. Jak jsou spokojeni s podmínkami výuky?
8. Jaké mají návrhy na zlepšení výuky?

4 Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce se zabývá vzděláváním seniorů a jeho specifiky. K tomu je potřeba vymezit pojem senior a koho můžeme za seniora považovat. Dále se zabývá procesem stárnutí a změnami, které během něj nastávají. Vymezuje pojem gerontagogika, její funkce a cíle. Dále popisuje, jaká jsou specifika a zásady vzdělávání seniorů, na rozdíl od vzdělávání dospělých a žáků. Jelikož je praktická část práce zaměřena na výuku cizích jazyků, jsou zde vyjmenovány potřeby a zásady při vyučování seniorů právě cizích jazyků. V závěru práce jsou zmíněny možnosti studia pro seniory.

4.1 Senior a proces stárnutí

Stárnutí je jev, kterým prochází každý jedinec již od narození. Stále se posouvá hranice středního věku a mění se i vnímání stáří ve společnosti. Přesto se spousta lidí bojí zestárnout a stáří vnímají spíše negativně. Nejčastěji se obávají fyzických a psychických změn, zdravotních problémů nebo samoty. (BENEŠOVÁ, 2014) „Stárnutí populace je jedním z významných demografických trendů současnosti, který se v celosvětovém měřítku stává problémem 21. století.“ (ŠPATENKOVÁ SMÉKALOVÁ, 2015, str. 9) Lidský věk se stále prodlužuje, seniorů přibývá a přibývat bude. Ovšem jejich potřeby jsou naprosto odlišné od potřeb seniorů před padesáti lety. Proto je důležité edukaci seniorů jakožto součást celoživotního vzdělávání neopomíjet a naopak tuto disciplínu rozvíjet.

4.1.1 Senior

Zprvu se může zdát jednoduché říci, kdo je senior, koho do této skupiny řadíme. Každý přece ví, jak vypadá starý člověk, kterého tímto pojmem označujeme. Přesto jednotná definice neexistuje a tento pojem není jednoznačně vymezen. Je zde mnoho aspektů, které je třeba brát v úvahu. Označení člověka za seniora je hodně individuální. Lidé posuzují stáří u člověka nejen podle biologického věku, ale také podle fyzické kondice, duševní svěžesti, soběstačnosti, problémů s přijetím změn či přizpůsobením se. Často také hodnotí například to, zdali má člověk vnoučata nebo jestli už je v důchodu. Ovšem všechny tyto aspekty jsou individuální. Jak

popisuje Ondráková (2012), babičkou se žena může stát již ve 40 letech a naopak 90letý muž, který si nezažádá o starobní důchod a stále pracuje, by nebyl seniorem. Je tedy důležité najít objektivní faktor, který vymezení, koho můžeme za seniora označit. Jediným takovýmto vhodným objektivním aspektem se zdá být věk. Je to faktor přirozený a je statisticky jednoduše zachytitelný. Nejčastěji se pokládá za seniorský věk hranice 65 let.

V češtině se můžeme setkat s různými synonymy pojmu senior. Často se používá pojem *důchodce* či *geront*. Hodně se také používá familiární *babička* a *dědeček*. Termín senior pochází z anglického jazyka, kde má ovšem poněkud odlišný význam. V angličtině se pojem používá pro zkušenějšího člověka (např. služebně). Pro označení starého člověka používají označení *older people* nebo *elderly*.

4.1.2 Stárnutí a stáří

Pod pojmem stárnutí se skrývá souhrn pochodů a jevů, především biofyzilogických, probíhajících v čase. Člověka ve stáří doprovázejí nejrůznější změny. Jednou z nejobávanějších je ztráta soběstačnosti a nezávislosti. S tím pochopitelně souvisí další hrozby jako sociální izolace, pasivita, ztráta zájmu aj. Permanentní proces stárnutí ovlivňuje a mění organismus člověka od narození až do smrti. Je to přirozený proces, kterým prochází každý jedinec. Dá se říci, že od chvíle, kdy člověk přijde na svět, stárne. Ale vzhledem k zaměření mé bakalářské práce se budu zabývat pouze stárnutím v seniorském věku.

Stárnutí je chápáno spíše s obavami, protože si lidé pod tímto pojmem často představí jen negativní změny, které se během něj odehrávají. Ať se jedná o změny fyzické či psychické.

K procesu stárnutí patří také odchod do starobního důchodu, což v životě seniorů způsobí velké změny. Jedná se o výrazný mezník v životě člověka, avšak nelze ho pokládat za objektivní kritérium stáří.

V dnešní době se ale proces stárnutí již nepovažuje jen za etapu, která slouží k pouhému dožití. Ačkoliv se jedná o poslední fázi života, je stále více aktivních seniorů, kteří mají chuť zkusit něco nového, něco nového se naučit, zasednout zpět do školních lavic. Čím dál více hledají možnosti dalšího vzdělávání, což jim přináší nejen získané informace, ale také pocit

sounáležitosti mezi své vrstevníky, možnost společenské konverzace a v neposlední řadě šanci nezůstat v osamění. (HAŠKOVCOVÁ, 2010)

4.1.2.1 *Změny ve stáří*

S věkem se začínají projevovat nejrůznější změny jak fyzické, tak psychické. Proto se senioři stávají specifickou skupinou, která vyžaduje odlišné podmínky pro jejich edukaci. Je nutné tato specifika respektovat i přesto, že nároky a potřeby seniorů jsou často odlišné a různorodé, a jejich sjednocení může být někdy komplikované.

Jak uvádí Ondráková (2012), během stáří dochází k mnoha změnám, které můžeme rozdělit do tří základních oblastí: **fyzické, psychické a socioekonomické**. Tyto skupiny se přirozeně prolínají. K **fyzickým změnám** řadíme nejrůznější onemocnění a choroby spojené s pokročilým věkem. Patří sem například choroby kardiovaskulárního systému, kloubů, páteře, problémy se smyslovými receptory aj. Dále do této skupiny řadíme změny vizuální, např. vrásky, šedivé vlasy atd.

Ve stáří dochází k úbytku mozkové tkáně, což vede i ke změně v oblasti **psychické**. Nepochybně dochází i k negativním změnám. Změnu v kognitivní oblasti vystihuje nejlépe zpomalení. Senioři potřebují více času k nejrůznějším aktivitám a úkolům. Snižuje se i reakční doba. Zhoršuje se pozornost, která může být zatížena nadbytečnými podněty, které nejsou schopni odfiltrovat.

Průběh **socioekonomické změny** je velice individuální. V této oblasti nastávají změny zejména z důvodu odchodu do starobního důchodu. Výrazně tak často snižují kvalitu života. (ONDRÁKOVÁ, 2012)

4.2 Gerontagogika

Pojem gerontagogika pochází ze dvou řeckých slov- gerón (= stařec) a agón (=vést někoho). Tato vědní disciplína zkoumá edukaci lidí v seniorském věku a vztah edukace k seniorskému věku člověka. Zaměřuje se na pomoc, péči a podporu seniorů. Jelikož tato vědní disciplína nemá ustálený název, můžeme se setkat s různými modifikacemi. Např.

gerontopedagogika, geragogika či již zmiňovaný pojem gerontagogika, který se podle Benešové (2014) používá v České republice nejčastěji.

Andragogika, jakožto vzdělávání dospělých, poskytuje gerontagogice největší vědeckou oporu, jelikož senioři jsou důležitou součástí dospělé populace. Gerontagogika se začala postupně rozvíjet v 80. letech. Mluvíme tedy o poměrně nové vědní disciplíně. V roce 1973 založil P. Vellas první Univerzitu třetího věku a je považován za průkopníka myšlenek o edukaci seniorů. O šest let později, tedy v roce 1979, vydal E. Livečka dílo „Úvod do gerontopedagogiky“. Postupně se dostává gerontagogika do širšího povědomí lidí, rozšiřuje se nabídka vzdělávacích kurzů a programů a je kladen důraz na kvalitu života v síni. Mění se pohled na důchodový věk, který už není jen poslední částí života sloužící k dožití, nýbrž je na něj pohlíženo jako na výzvu, která může člověku otevřít nové možnosti. (BENEŠOVÁ, 2014)

Průcha a Veteška (2012, str. 277) vzdělávání seniorů vysvětlují jako „oblast teorie a praxe, která se zabývá intencionálním edukačním působením ve stáří.“ Obecně by se tedy dalo říci, že gerontagogika se zabývá edukací seniorů, tj. výchovou a vzděláváním. Podle Petřkové a Čornaničové (2004, str. 64) edukace seniorů sleduje 4 základní oblasti:

- Kultivaci a obohacování života
- Usnadnění adaptace na změny způsobu života
- Udržování tělesné i duševní aktivity
- Pomoc při orientaci v měnícím se světě

Edukace pro seniory může mít různé zaměření a různý charakter. Jedná se o **profesní vzdělávání**, které umožňuje seniorům získání či prohloubení znalostí (které často vede k znovuzapojení na trh práce). **Zájmové vzdělávání** je zaměřeno čistě na osobní rozvoj jedince, na jeho seberealizaci a uspokojení.

4.2.1 Funkce a cíle

Cílem každého vzdělávání je konkrétní dovednost, vědomost či znalost. A stejně je tomu i v případě edukace seniorů. V tomto případě však tato skutečnost nemusí být vždy na prvním místě. Lidé v seniorském věku se již nevzdělávají primárně s cílem získání vědomostí, které mají být podmínkou k výkonu profese. Senioři se vzdělávají dobrovolně, na rozdíl od některých dospělých v produktivním věku. Ti se někdy musí vzdělávat i nedobrovolně, často kvůli

nedostatečné kvalifikaci potřebné pro jejich zaměstnání. Důležitým vzdělávacím cílem u seniorů je kromě obohacení znalostmi také rozvíjení schopností či růst osobnosti k seberealizaci. Dalším cílem, kvůli kterému se senioři chtějí nadále vzdělávat, je vyšší „kvalita života“. Pod tento pojem můžeme zahrnout např. zachování intelektových i tělesných sil, zajištění důstojnějšího života a zapojení do občanských aktivit. (ONDRÁKOVÁ, 2012)

Během vzdělávání dochází také k posilování kognitivních funkcí, tzn. paměti, fantazie, pozornosti, představy, myšlení, řeči atd. Neopomenutelným cílem může být také pouhé potěšení či učení jako nový koníček. (BENEŠOVÁ, 2014)

Cílem edukace seniorů je naučit seniory nějaké konkrétní činnosti, znalosti či dovednosti. Cíl musí být jasný, konkrétní a srozumitelný. Je motivem k učení, jelikož ovlivňuje výběr pomůcek, kvantitu učiva, strukturu vzdělávání, metody atd. (BENEŠOVÁ, 2014) Cíle by měly být stanovovány podle tzv. techniky SMART. Jde o akronym z počátečních písmen anglických slov, které uvádějí, jaký by měl cíl být:

- S- specific (specifický)
- M- measurable (měřitelný)
- A- agreed (odsouhlasený)
- R- realistic (reálný)
- T- timed (časově zvládnutelný, ohraničený)

Gerontagogika může zastávat různé funkce. Například **vzdělávací**, senior si osvojí nové informace a dovednosti. Dále funkci **kulturně-kultivační**, kdy dochází k rozvíjení osobnosti člověka. Funkci **sociálně-psychologickou**- senior se neztotožňuje a nepřizpůsobuje omezením, které stáří přináší. Jako další funkce jsou uváděny funkce **preventivní, anticipační, rehabilitační, adaptační, posilovací, komunikační, aktivizační, relaxační** aj. (ČORNANIČOVÁ, 1998) Avšak za nejdůležitější funkci gerontagogiky je považována funkce posilovací (někdy také stimulační). Podporuje aktivitu seniorů, jejich potřeby a zájmy. Rozvíjí schopnosti lidí v postproduktivním věku. (BENEŠOVÁ, 2014)

Jak uvádí Bočková (2000) na funkci gerontagogiky se můžeme dívat dvojím způsobem. První způsob je přínos pro seniory samotné. Vzdělávání jim přináší do života nové podněty a situace, které se z jejich života postupně mohly vytratit. Patří mezi ně například navazování

kontaktů se svými vrstevníky, stimulace a udržování vývojového potenciálu. Vzdělávání může sloužit také jako zdroj životního optimismu, který obohacuje život člověka v seniorském věku.

Druhý pohled na funkci gerontagogiky spočívá v přínosu ve vztahu seniorů a společnosti. V tomto případě edukace slouží jako integrující mezigenerační prvek, pomáhá ve společenské podpoře života ve stáří a také ovlivňuje při utváření názoru společnosti na stáří. Přispívá ke kladnému vnímání stáří jako takového a k pozitivnímu vnímání plnohodnotného života ve stáří. (BOČKOVÁ, 2000)

4.3 Specifika vzdělávání seniorů

Základem všech vzdělávacích aktivit pro seniory je, že člověk je schopný se učit ve všech životních etapách- včetně stáří, jak tvrdí Špatenková a Smékalová (2015, str. 72).

Přestože edukace seniorů vychází primárně z andragogiky, vyskytuje se zde mnoho dalších specifických faktorů, které se při vzdělávání seniorů nesmějí opomíjet. Skupina seniorů je pro lektora mnohem náročnější než mladí studenti. Rozdílnost cílové skupiny spočívá v jejich dosaženém vzdělání, zaměstnání, osobních zkušenostech, finanční situaci či rodinném zázemí. Musí se brát v úvahu jejich motivace, zdravotní stav, kognitivní funkce a také schopnost se naučit nové věci. (MUHLPACHR, 2004)

Při samotném vzdělávacím procesu je zapotřebí myslet na specifické potřeby, které jsou nezbytné k dosažení vzdělávacího cíle. Podle Benešové (2014) mezi tyto zásady patří používání adekvátních forem vzdělávání seniorů vzhledem k jejich věku, patřičná organizace vzdělávací aktivity, přiměřené tempo výuky, vhodné normy pro posuzování výsledků vzdělávání, respektování zvláštností vycházejících z psychických i fyzických změn v procesu stárnutí, odlišování vzdělávacích podmínek seniorů z pohledu věkové diferenciaci, vytváření takových vzdělávacích programů, které pomáhají řešit i osobní a nadosobní problémy, vytváření co nejvíce tvořivých aktivit pro seniory, poskytování i emocionální podpory a podporovat aktivní model života ve stáří. (BENEŠOVÁ, 2014)

Podle Klevetové a Dlabalové (2008, str. 55) jsou toto obecné zásady vyučování seniorů:

- Je velmi náročné přizpůsobit podmínky výuky seniorům tak, aby všem vyhovovaly. Každý má jiné schopnosti a možnosti a každý potřebuje jiný způsob a tempo k pochopení zapamatování si nových poznatků. Proto je nezbytný individuální přístup k jedinci. S tím je spojena i dostatečná motivace seniorů. Ta vede k nalezení společného kompromisu a většinové spokojenosti. Nedodržování této zásady motivace a individuálního přístupu může vést ke ztrátě zájmu a způsobení nechuti ke studiu.
- Senioři už nejsou schopni přijmout velké množství nových informací najednou, je tedy vhodné rozdělit je do několika částí. Pro starší studenty je důležité mít k dispozici přehledné a názorné informace, ke kterým se mohou později vracet. To vede k lepšímu upevnění si předávaných poznatků.
- Při vzdělávání seniorů je důležité respektovat jejich osobní možnosti a dovednosti. Tempo výuky by mělo být přizpůsobeno tomu, zda je senior v dané vyučované oblasti začátečník, či rozvíjí již dříve nabyté poznatky. Pro úplné začátečníky je potřeba tempo více zpomalit. Je nutné, aby lektor mluvil pomalu, zřetelně a nahlas a průběžně se ujišťoval, zda je pro seniory vše jasné a srozumitelné.
- Není vhodné zadávat seniorům mnoho úkolů najednou a vystavovat je tím možné chaotické či nejasné situaci. Je potřeba, aby jim byly informace a úkoly předávány vždy postupně a v logickém sledu. Musí na sebe navazovat. Každý krok by měl být řádně objasněn, aby byl zřejmý jeho význam. V případě nácviku používání nových pomůcek je nutné kroky zopakovat a dbát na to, aby si senior postup sám vyzkoušel. Tak lze odnaučit chyby již v prvopočátku.
- Nemůžeme po seniorech požadovat, aby se učili látku z paměti. Vzdělávají se z vlastní vůle, není tedy potřeba, aby se učili něco nazpaměť. Naopak je nutné látku co nejvíce opakovat, aby došlo k uložení do dlouhodobé paměti. Vzdělávací aktivita by měla být vždy smysluplná. Senior má znát důvod, proč se danou látku učí, k čemu mu nová informace bude a jak ji může využít.

- Motivace je při vzdělávání seniorů velmi důležitým faktorem. Je důležité jejich snahu a píli náležitě oceňovat. Náležité ocenění je důležité pro zvládnutí dalších úkolů. Pokud by jejich snaha nebyla dostatečně oceněna, může senior ztratit chuť se učit. Ovšem je nutné správné načasování pochvaly. Pokud budeme seniora chválit bezdůvodně, mohl by to vnímat spíše jako milosrdnou lež, a i to může vést ke ztrátě motivace.

Dodržování těchto zásad při výuce a zvolení správného přístupu vede seniory k větší motivaci a uvědomění si, že i v jejich věku není nemožné něčeho dosáhnout a něco dokázat.

4.3.1 Faktory ovlivňující edukaci

Na rozdíl od dospělých, kteří se v některých případech musí nedobrovolně vzdělávat, senioři tuto činnost volí dobrovolně, z vlastní vůle. Proto je tedy potřeba, aby lektor k seniorům přistupoval s vědomím tohoto faktu a vyučovací jednotky přizpůsobil jejich potřebám.

Petřková a Čornaničová (2009) rozděluje faktory ovlivňující vzdělávání seniorů na subjektivní a objektivní. **Subjektivní** (neboli vnitřní) faktory souvisejí s osobností seniora. Dělí se dále na kognitivní, afektivní, fyzické a sociální a sociokulturní faktory. Do kognitivních faktorů patří zejména schopnosti intelektové. Ty se s přibývajícím věkem nijak zásadně nesnižují, pokud dotyčný netrpí např. Alzheimerovou chorobou či demencí. Do afektivních faktorů řadíme motivaci, názory, postoje, potřeby a zájmy. Tyto faktory ovlivňují vzdělávání nejvíce, jelikož rozhodují o tom, zda se senior vůbec bude chtít vzdělávat. Zajistit dosažitelné a vhodné prostředí je důležité, jelikož se s přibývajícím věkem dostavují i zdravotní problémy, které seniory postihují. Ty spadají do fyzických faktorů. Poslední skupinou subjektivních faktorů jsou sociální a sociokulturní podmínky. Do nich spadá například dosažené vzdělání, rodinná situace, dřívější povolání či status.

Objektivní (neboli vnější) faktory jsou druhou skupinou podmínek ovlivňující edukaci seniorů. Sem řadíme učivo, vzdělavatele a organizátory výuky a realizační prostředí. Obsah kurzu, rozsah, struktura učiva. Vše by mělo být uzpůsobeno potřebám seniorů. Vzdělavatelé by měli být profesionálové. Přistupovat k seniorům pozitivně a bez předsudků. Vzdělavatel by měl zastávat funkce poradce, aktivizátora a motivátora. Měl by být trpělivý, empatický. Měl by se umět přizpůsobit potřebám seniorů. Lektor by měl do výuky zařadit větší množství přestávek, jelikož pozornost ve stáří může kolísat. Během výuky seniorů je ovšem efektivnější dávat kratší

přestávky. Na rozdíl od mladých studentů, kterým delší pauzy vedou ke zlepšení výkonu, u seniorů je tomu naopak. (ŠERÁK, 2009) Optimální časové rozmezí pro výuku seniorů je mezi 9:30 a 11:30 hod. Večerní hodiny nejsou příliš vhodné. Co se týká prostředí, kde výuka probíhá, musí být pochopitelně dostupná bez jakýchkoliv bariér. Místnost by měla být světelně a zvukově optimálně přizpůsobena. S věkem roste citlivost na rušivé elementy. (BENEŠOVÁ, 2014)

4.3.1.1 *Motivace*

Motivace je jedním z hlavních faktorů při studiu seniorů. Je to zejména proto, že na seniory už není vyvíjen tlak od okolí kvůli doplnění kvalifikace, ale vychází zejména z jejich vlastních potřeb. Jedná se o tzv. **vnitřní motivaci**. **Vnější motivace**, působící na jedince od okolí, je v případě edukace seniorů minimální.

Základem motivace je pozitivní přístup ke studiu a dobré zkušenosti se studiem z minulosti. Senioři se mohou rozhodnout ke studiu z důvodu, že je daná oblast zajímavá a chtějí se o ni dozvědět více informací, nebo naopak se vrací k zájmům a činnostem, o které se dříve zajímali a bavili je. Motivací může být pro někoho také dát životu smysl, udržování sil, sociální kontakt s lidmi atd. (ŠPATENKOVÁ, SMÉKALOVÁ, 2015)

4.3.2 *Překážky ve vzdělávání*

S věkem také přibývá překážek, které seniorům vzdělávání znesnadňují. Některé z nich se dají snadno eliminovat ze strany lektora, některé jsou bohužel neeliminovatelné a některé existují pouze z důvodu neuvědomění si specifčnosti seniorů.

Starším lidem trvá delší dobu osvojení nových poznatků. Proto je třeba, aby lektor přizpůsobil tempo výuky schopnostem seniorů a dal jim tak možnost si látku osvojit. Příliš rychlé tempo omezuje kvalitu i kvantitu naučené látky. Informace by měly být seniorům předkládány v logickém sledu, aby si je lépe osvojili. Neměly by působit chaoticky, aby nedocházelo ke zbytečným obtížnostem při učení. Dalším problémem může být také nedostatečně zvládnutá strategie učení. Na rozdíl od mladých studentů, kteří často vědí, jak se správně a efektivně učit, pro seniory to může znamenat další omezení. (ŠERÁK, 2009)

Tzv. **informační** bariéra znamená „neschopnost či nemožnost seniorů vyhledat si relevantní informace o příležitostech ke studiu, stejně jako informace potřebné ke studiu“, jak uvádí Špatenková a Smékalová (2015, str. 80).

Významný podnět pro úspěšné vzdělávání je stupeň **aktivity a motivace** seniora. Někdo může mít například nízkou motivaci ke studiu, obavu z neúspěchu. To může být důsledkem negativních zkušeností ze vzdělávání z minulosti. Bariéry pochopitelně tvoří také samotný psychický či fyzický stav jedince a jeho případná zdravotní omezení. Se zdravotními omezeními souvisí bariéry v pravém slova smyslu. Např. absence bezbariérových přístupů, nepřizpůsobení prostor. (ŠTĚPÁNKOVÁ a spol., 2014)

Překážku pro seniory může představovat i **finanční stránka**. Každý má jiné finanční prostředky, od kterých se poté odvíjí ochota investovat do vzdělávání. Místní překážky představují absenci kurzů v menších městech či částech města. Někteří lidé si nemohou kvůli zdravotnímu stavu dovolit dojíždět velké vzdálenosti. Tudiž jim může být kvůli tomu vzdělávání upřeno i přesto, že by se kurzů rádi účastnili. (BENEŠOVÁ, 2014)

4.4 Cizojazyčná výuka seniorů

Znalost cizích jazyků je v posledních letech velice důležitá a žádaná. Čím dál tím častěji se s nimi setkáváme v každodenním životě, aniž bychom si to třeba uvědomovali. Cizí slova pronikají do našeho jazyka a spontánně je používáme a považujeme za česká. Při hledání práce se často setkáváme s označením pracovní pozice v cizím jazyce. O požadování schopnosti ovládat cizí jazyk nemluví. Máme velký výběr cizojazyčné literatury, filmů, televizních stanic atd. I přes velké množství příležitostí a prostředků se cizí jazyky učit, se nám mnohdy stávají bariérou. Obzvláště lidem v seniorském věku, kteří například dříve neměli možnost se jazykům učit a začínají až v pozdějším věku.

4.4.1 Učební proces

Samotný učební proces cizích jazyků ovlivňuje mnoho činitelů. Lektor, organizační a materiální podmínky, vyučovací metody, samotný cizí jazyk, jeho výběr a začátek cizojazyčné výuky, ale také samotný student, jeho fyzický i psychický stav. Jak uvádí Choděra (2006) cílem

cizojazyčné výuky není jen naučit se komunikovat jiným jazykem než mateřským, ale také ochota své schopnosti a dovednosti dále zdokonalovat a vylepšovat. Kromě toho je také cílem seznámit se s kulturou míst, kde se daným jazykem komunikuje. Vést k toleranci a respektu lidí jiných kultur a přijmout odlišnost jako obohacení, ne ohrožení.

4.4.1.1 Prostředí výuky

Prostředí výuky musí být uzpůsobeno zdravotním problémům, které seniory často postihují (například zhoršení zraku a sluchu). Místo výuky také musí být dobře přístupné, ideálně by mělo být bezbariérové. Senioři si vybírají své místo studia podle dostupnosti nejen od jejich domova, ale také podle vzdálenosti od zastávky městské hromadné dopravy. Také místnost, kde výuka probíhá, musí být dobře přístupná. Například přítomnost výtahu je pro seniory velkou výhodou. Měly by být v blízkosti dostupné toalety. Samotná učebna by měla být prostorná, vzdušná a dobře osvětlená a správně akusticky zajištěná. Neměla by být v blízkosti nejrůznějších vnějších rušivých elementů, které by výuku seniorů ztěžovaly. Každý student by měl mít svůj vlastní stolek, pohodlnou židli či křeslo, které musí být dostatečně vysoké, aby se seniorům dobře vstávalo. Každý pak musí mít dobrý výhled na dostatečně velkou tabuli. Místo by mělo celkově působit příjemným estetickým dojmem.

4.4.1.2 Materiální podmínky

Materiální pomůcky slouží ke zpestření výuky a zvyšují motivaci studentů. Musí být však vhodně použity a lektor s nimi musí umět zacházet a zapojit je do výuky ve správných chvílích. Pokud si lektor není jistý, je lepší pomůcku do výuky nezapojovat, byť může být sebemodernější. Materiální podmínky zahrnují veškeré vybavení učeben, kde se jazyková výuka uskutečňuje (např. magnetofony, televize, videopřehrávače, DVD přehrávače, počítače, různé druhy tabulí atd.)

Vhodnou technikou při výuce seniorů je dataprojektor. Skvěle nahrazuje klasickou tabuli. Přináší hned několik výhod oproti psaní na tabuli. Lektor nestojí ke studentům zády, tudíž může okamžitě reagovat na podněty či nejasnosti ze strany seniorů. Nemusí dbát na úhlednost a velikost písma, tu si jednoduše upraví v počítači tak, aby byl text pro seniory dobře čitelný.

Další vhodnou (téměř nezbytnou) pomůckou je při výuce jazyků nosič zvukového záznamu, ať už je to magnetofon, MP3 přehrávač, CD přehrávač atd. To může být zprvu pro seniory náročné na porozumění, proto je vhodné využívat při poslechu zároveň textovou oporu, například v učebnici.

Učebnice je další vhodnou pomůckou. I když na českém trhu je stále velký nedostatek učebnic určených přímo seniorům, jak uvádí Ondráková (2014). Základními požadavky na takovéto učebnice jsou velké písmo, názorná grafika a doprovodné komentáře v rodném jazyce. (ONDRÁKOVÁ, 2012)

4.4.1.3 Metody a postupy

Podle Průchy a Vetešky (2012) jsou metody soubor postupů, které učitel (či lektor, školitel aj.) uplatňuje během vzdělávacího procesu za účelem dosažení plánovaných cílů. Tyto ustálené didaktické postupy jsou přizpůsobeny studentům (cílové skupině). Odvíjí se od účelu výuky, obtížnosti vzdělávacího obsahu, věku či profese vzdělávajících se atd. Mezi klasické vzdělávací metody patří např. vysvětlování, vyprávění, práce s textem, demonstrace, didaktické hry aj. Ve vzdělávání dospělých se nejčastěji uplatňuje přednáška, seminář či instruktáž.

K dosažení efektivního cíle vzdělávání seniorů je potřeba dbát na výběr metodických postupů. Podle Petřkové a Čornaničové (2004) jsou to ty metody, které působí na motivaci seniorů a zároveň zajišťují jejich neustálý zájem o učivo. Tyto metody by také posluchačům měly umožnit využití získaných poznatků v praxi. V neposlední řadě by měly respektovat jejich osobnost a osobitý styl učení každého jedince.

Maňák (2003) rozlišuje následující výukové metody: klasické, aktivizující, metody využívající postup srovnávací, induktivní, deduktivní nebo analyticko-syntetický, metody z hlediska fází výuky a komplexní výukové metody dle organizace výukových forem. Lektor musí při výběru metody zohledňovat věk studentů, úroveň jejich vzdělání, zvláštnosti kolektivu, učební předpoklady studentů a jejich možnosti. Ve výuce by neměl být upřednostňován pouze jeden typ metody. Podle Ondrákové (2012) to komplikuje rozvinutí jazykových a řečových kompetencí.

Při výuce cizích jazyků jsou vhodné postupy např.: (MAŇÁK, ŠVEC, 2003)

- osvojování si slovní zásoby
- používání slovníku
- techniky vizualizace
- pořizování si poznámek ze čtení cizojazyčných textů
- čtení si odhadováním smyslu textu
- odhadování výslovnosti
- odvozování významu slov
- odvozování z gramatických pravidel
- vedení přehledu o vlastních chybách

4.4.1.4 Lektor

Lektor hraje při výuce důležitou roli. Podle Haškovcové (2010) je důležité, aby lektor disponoval potřebnou kvalifikací, která v sobě zahrnuje tři složky: obecně pedagogickou a obecně didaktickou, oborově didaktickou a oborovou. Nemůžeme tedy předpokládat, že člověk, který žil například v zahraničí a perfektně ovládá cizí jazyk, je schopný ho vyučovat. Totéž platí i naopak. Člověk, který je kompetentní k předávání svých zkušeností a empaticky nezvládá odborně předmět, nemůže vyučovat.

K úspěšné realizaci didaktického procesu musí lektor respektovat požadavky seniorů na vzdělávání. Mezi ně patří následující: senioři potřebují vlastní způsob a tempo k pochopení nových informací, potřebují mít názorné a přehledné informace k dispozici, které by měly být rozděleny do částí, aby nebylo informací příliš mnoho najednou. Je třeba se ujistit, zda nám senioři rozuměli. Po seniorech nemůžeme vyžadovat učení se z paměti. Je také velmi důležité je za jejich práci a snahu oceňovat. (ŠAPTENKOVÁ, SMÉKALOVÁ, 2015)

4.5 Možnosti studia

Senioři se pochopitelně mohou účastnit kurzů a přednášek určených široké veřejnosti. Ovšem jejich obsah a podmínky nejsou uzpůsobeny jejich potřebám, což pro ně může představovat určitou bariéru. Vzdělávání seniorů poskytuje mnoho institucí, organizací a

vysokých škol. Mezi nejčastější poskytovatele patří: Univerzity třetího věku, Akademie třetího věku, jazykové školy, seniorské kluby a centra, střediska sociálních služeb, komunitní centra aj.

4.5.1 Univerzity třetího věku

Univerzity třetího věku (U3V) patří mezi nejznámější instituce, které poskytují edukaci seniorům. Cílem U3V je průběžně vzdělávat lidi v seniorském věku a pomoci jim udržet rovnoprávné postavení ve společnosti. „Třetí věk“ symbolizuje aktivní osoby v důchodu. V poslední době se fenomén U3V velice rozmáhá a to po celé Evropě. Existují dvě formy U3V. První, převládající v kontinentální Evropě, je univerzita třetího věku součástí místní univerzity. Druhý typ, typický např. pro Velkou Británii, je zcela nezávislou dobrovolnickou organizací. Existují i další organizace vzdělávající „třetí věk“. Např. v USA Institut pro profesionály v důchodu (Institute for Retired Professionals), v Německu existují vyšší lidové školy pro seniory aj.

4.5.1.1 U3V v České republice

Univerzity třetího věku jsou hojně rozšířené i v České republice. První U3V vznikla na Univerzitě Palackého v Olomouci, rok poté na Karlově Univerzitě v Praze. Dnes jsou U3V součástí většiny veřejných vysokých škol. Ke studiu na Univerzitě třetího věku se zpravidla můžou přihlásit osoby starší 55 let (na některých školách nabízejí kurzy i pro mladší). I přesto že se jedná o studium na vysoké škole, nelze jím získat ucelené vysokoškolské vzdělání. Jedná se pouze o přednášky, o jejichž absolvování dostanou senioři potvrzení. K nástupu na U3V je třeba doložit potvrzení o středoškolském vzdělání zakončené maturitou. Studium trvá většinou jeden až tři roky. U3V nabízejí nesčetné množství oborů studia, např. cizí jazyky, informatika, historie, dějiny umění, psychologie atd.

U3V jsou sdružovány do Asociace univerzit třetího věku (AU3V), která byla založena v roce 1993 jako nevýdělečná zájmová organizace. Cílem AU3V je podporovat a rozšiřovat zakládání U3V na vysokých školách v České republice. Organizuje setkání a semináře pro

zainteresované školy a fakulty se záměrem výměny poznatků a zkušeností. (ŠPATENKOVÁ, SMÉKALOVÁ, 2015, str. 90)

4.5.2 Akademie třetího věku

Akademie třetího věku se v podstatě od univerzit neliší. Je rozdíl pouze v tom, kdo je provozuje. Zatímco U3V jsou provozovány výhradně vysokými školami, A3V mohou být organizovány i jinými institucemi, například městem, krajem, vyšší odbornou školou, kulturním střediskem aj. Nejčastěji zde probíhají jednorázové přednášky, kde se probírají různá témata. A3V pořádá i turistické akce, exkurze, prohlídky a další zájmové či pohybové aktivity.

4.5.3 Seniorské kluby a centra

Tato zařízení poskytují seniorům vzdělávací kurzy i různé kulturní, pohybové a zájmové aktivity. Na rozdíl od akademií a univerzit většinou nemívají ucelený rámec a jsou méně koncepční. Nabízejí kurzy cizích jazyků, paměťové kurzy, sportovní aktivity, čtenářská setkání, pořádají výlety atd.

4.5.4 Jazykové školy

Jazykové školy nabízejí kurzy cizích jazyků, které jsou určeny pouze seniorům. Nabízeny jsou nejvíce kurzy angličtiny, ale také například němčiny, španělštiny, italštiny, portugalsštiny či francouzštiny. Podmínky výuky i její obsah je přizpůsoben požadavkům cílové skupiny. Některé jazykové školy pořádají i zájezdy do zahraničí pro seniory anebo jazykové pobyty.

5 Praktická část

Praktická část je zaměřena na analýzu jazykových kurzů pro seniory v Praze (viz příloha č. 2). Jelikož Univerzity třetího věku nabízejí pro seniory nepřehledné množství kurzů, včetně jazykových, je analýza zaměřena pouze na cizojazyčné kurzy nabízené jinými vzdělávacími organizacemi a institucemi.

Analýzou trhu bylo zjištěno, že kurzy cizích jazyků jsou v Praze nabízeny zejména jazykovými školami, kluby seniorů, komunitními centry, středisky sociální práce, ale i městskými částmi a dalšími vzdělávacími organizacemi. Téměř polovina nabízených jazykových kurzů určených výhradně seniorům je zprostředkována právě jazykovými školami. Je to zejména proto, že se zaměřují čistě na výuku jazyků a mohou ji tak přizpůsobit i potřebám seniorů. Nabízejí také kurzy zaměřené na určité cílové skupiny (např. děti, studenty, seniory) či mají výuku jazyků zaměřenou odborným směrem (např. angličtina pro taxikáře, pro právníky atd.) Jazykové školy seniorům nabízí větší výběr jazyků a také jejich úrovní. Tyto kurzy bývají často dlouhodobé. Rozsah kurzu se nejčastěji pohybuje v rozmezí 14- 16 lekcí, které probíhají pravidelně každý týden. Tyto kurzy se platí jednorázově ještě před začátkem kurzu. To může pro některé seniory představovat finanční bariéru, protože nemusí mít tak velký příjem, aby si mohli dovolit investovat větší sumu najednou. Pro některé seniory může být přijatelnější, když si hodinu mohou zaplatit jednotlivě, takže tím není nijak výrazně narušen jejich měsíční finanční výdaj.

Každá jazyková škola má určenou jinou délku vyučovací jednotky. Převážně jsou ale vyučovací hodiny 90 minutové a jejich cena se pohybuje přibližně okolo 200-220 Kč. Například jazyková škola Domluvtese nabízí seniorům jednodenní a dvoudenní kurzy angličtiny, ty patří do skupiny cenově dražších kurzů (jedna hodina (60 min) stojí 430 Kč).

Další možnosti, kde studovat cizí jazyk v pozdějším věku, nabízejí seniorské kluby a centra. Zde mají senioři právě tu možnost, zaplatit si hodinu jednotlivě nebo na menší počet lekcí. Časté jsou také hodiny poskytované seniorům zdarma. To bývá někdy podmíněno členstvím v klubu. Seniorské kluby a centra nabízejí seniorům širokou škálu i jiných aktivit (např. sportovní, hudební, výtvarné, rehabilitační, historické přednášky, cvičení paměti atd.) Hodiny cizích jazyků jsou většinou zaměřeny na začátečníky a pokročilé a probíhají pravidelně každý týden.

Klub seniorů Týnská nabízí 90- 120 minutové výukové hodiny angličtiny, němčiny a francouzštiny pravidelně každý týden.

Klub Remedium nabízí kurzy anglického, italského, španělského, francouzského a německého jazyka v několika úrovních. Tyto kurzy jsou placeny na několik lekcí dopředu (nejčastěji 14 lekcí). Cenově se kurzy výrazně liší od kurzů v jazykových školách, cena za jednu vyučovací hodinu se pohybuje okolo 70- 100 Kč. Časově jsou kurzy rozvrženy podle úrovně (50- 90 minutové lekce).

Centrum Elpida poskytuje seniorům 60- 90 minutové jazykové lekce anglického, španělského, německého, francouzského a italského jazyka, které jsou zpoplatněny. Jedna výuková hodina se pohybuje okolo 70- 100 Kč. Kurzy se platí po pěti lekcích, což pro seniory také nepředstavuje příliš velký zásah do měsíčních výdajů, jako u kurzů poskytovaných jazykovými školami.

Komunitní centrum Prádelna nabízí seniorům hodiny španělského, anglického a německého jazyka. Ty jsou pro seniory z Prahy 5 zdarma, pro ostatní jsou zpoplatněny 30 Kč. Centrum vyvěšuje vždy program kurzů konající se následující měsíc na webové stránky, kde si senioři zjistí, jak často se hodiny konají a o jakou úroveň jazyka se jedná.

Na základě provedené analýzy byla vybrána jazyková škola Březinka, která nabízí nejpestřejší a nejširší řadu pravidelných jazykových kurzů na různých úrovních, a byl zde proveden průzkum mezi seniory. Jazyková škola Březinka sídlí v Praze 5 a vznikla jako nadstavba k projektu Zkoušky nanečisto, který se zabývá přípravou na přijímací zkoušky na všechny typy škol. Filosofie jazykové školy by se dala popsat slovy: vstřícnost, náročnost, efektivita, spolupráce, motivace, odpovědnost. V jazykové škole působí přes 50 lektorů, jak českých, tak rodilých mluvčích a zájemci mají možnost vybrat si z více jak dvaceti světových jazyků. Pro seniory jsou konkrétně nabízeny kurzy anglického, německého, francouzského, ruského, italského a portugalského jazyka v několika úrovních. Kurzy pro seniory probíhají v menších skupinkách a jejich obsah je věkové skupině přizpůsoben. Jazyková škola Březinka se snaží z kurzů udělat nejen vzdělávací ale také společenskou akci a ukázat tak seniorům, že i oni jsou schopni naučit se mluvit cizím jazykem. (e-jazyky, on-line, cit. <http://www.e-jazyky.cz/>, 10. 11. 2015)

Byl proveden průzkum mezi seniory, kteří tyto kurzy navštěvují a zjišťoval jejich spokojenost, průběh a podmínky výuky a důvody a motivaci ke studiu. Dotazník byl zcela

anonymní. Skládal se z 22 otázek, převážně uzavřených, polo uzavřených a škálových. Otázky zjišťující podmínky výuky byly tvořeny hodnotící škálou od 1 do 5, přičemž hodnota 1 znázorňovala maximální spokojenost, číslo 5 minimální spokojenost. Průzkumu, který proběhl v lednu roku 2016, se zúčastnilo celkem 60 seniorů. Dotazník byl respondentům rozdán v papírové podobě a po vyplnění jej odevzdali lektorce/lektorovi.

5.1 Výzkumné otázky a metody

Pro získání dat k praktické části práce byla zvolena metoda kvantitativního průzkumu pomocí dotazníku. Při práci jsem vycházela z Metod pedagogického výzkumu od Miroslava Chrásky (2007). Bylo stanoveno 5 hypotéz (viz kapitola 5.2 Hypotézy), které byly následně ověřeny z výsledků dotazníkového šetření. Cílem bylo zjistit, zda jsou požadované podmínky pro výuku seniorů dodržovány, jaká je jejich motivace ke studiu a jaké mají případně návrhy na zlepšení výuky.

Pro bakalářskou práci byly stanoveny tyto **výzkumné otázky**:

1. Jaká je motivace seniorů ke studiu?
2. Navštěvují kurzy spíše ženy či muži? Jaké je jejich vzdělání?
3. O jaký jazyk je největší zájem?
4. Podle čeho si senioři zvolili kurz?
5. Jak jsou s kurzem spokojeni?
6. Jak jsou spokojeni s cenou kurzu?
7. Jak jsou spokojeni s podmínkami výuky?
8. Jaké mají návrhy na zlepšení výuky?

5.2 Hypotézy

- 1) *Největší zájem je o kurz anglického jazyka a to ze strany žen, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je střední s maturitou.*
- 2) *Méně jak jedna čtvrtina respondentů (25%) navštěvuje více kurzů a nejčastějším důvodem je získání nových informací.*

- 3) *Alespoň polovina dotazovaných seniorů se o kurzu dozvěděla na internetu a kurz si vybrali právě kvůli dobré dostupnosti.*
- 4) *Jazykový kurz je pro seniory na dobře dostupném místě a je pro většinu (více než 60%) spíše cenově přijatelný.*
- 5) *Jednotlivé části kurzu (podmínky hodnocené škálovými otázkami) hodnotí ve většině případů kladně, tj. známkou 1 či 2, a doporučí ho svým přátelům.*

5.3 Výsledky dotazníkového šetření

Průzkum mezi seniory probíhal v lednu 2016 v jazykové škole Březinka, v Praze 5. Na otázky (viz příloha č. 1) odpovídalo celkem 60 seniorů, kteří navštěvují kurzy cizích jazyků ve zmiňované jazykové škole.

Jelikož byl dotazník respondentům rozdáván v tištěné podobě, první část jeho vyhodnocování spočívala v kódování odpovědí do numerické podoby, které jsem zaznamenávala do tabulek v Excelu. Následně bylo z těchto numerických údajů zpracováno grafické znázornění výsledků. Odpovědi na prvních 12 otázkách byly znázorněny pomocí výsečového grafu. Tyto otázky zjišťovaly základní informace o respondentech a také důvod a motivaci ke studiu. Otázky 13- 21 zjišťovaly, jak jsou senioři spokojeni s podmínkami a průběhem výuky. Odpovědi byly zpracovány pomocí sloupcových grafů. Poslední otázka byla otevřená. Účastníci kurzu zde měli možnost napsat případné návrhy na vylepšení výuky.

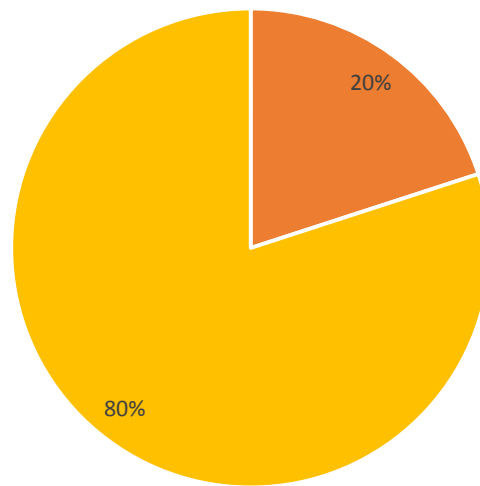
Na začátek dotazníku byly umístěny otázky získávající základní informace o respondentech, jako jejich pohlaví, věk a dosažené vzdělání.

Vyhodnocení otázky č. 1

Průzkumu se zúčastnilo 80% žen a 20% mužů z celkového počtu 60 respondentů, tj. 48 žen a 12 mužů (viz *Graf č 1*).

Graf č. 1- Pohlaví respondentů

1. Vaše pohlaví?

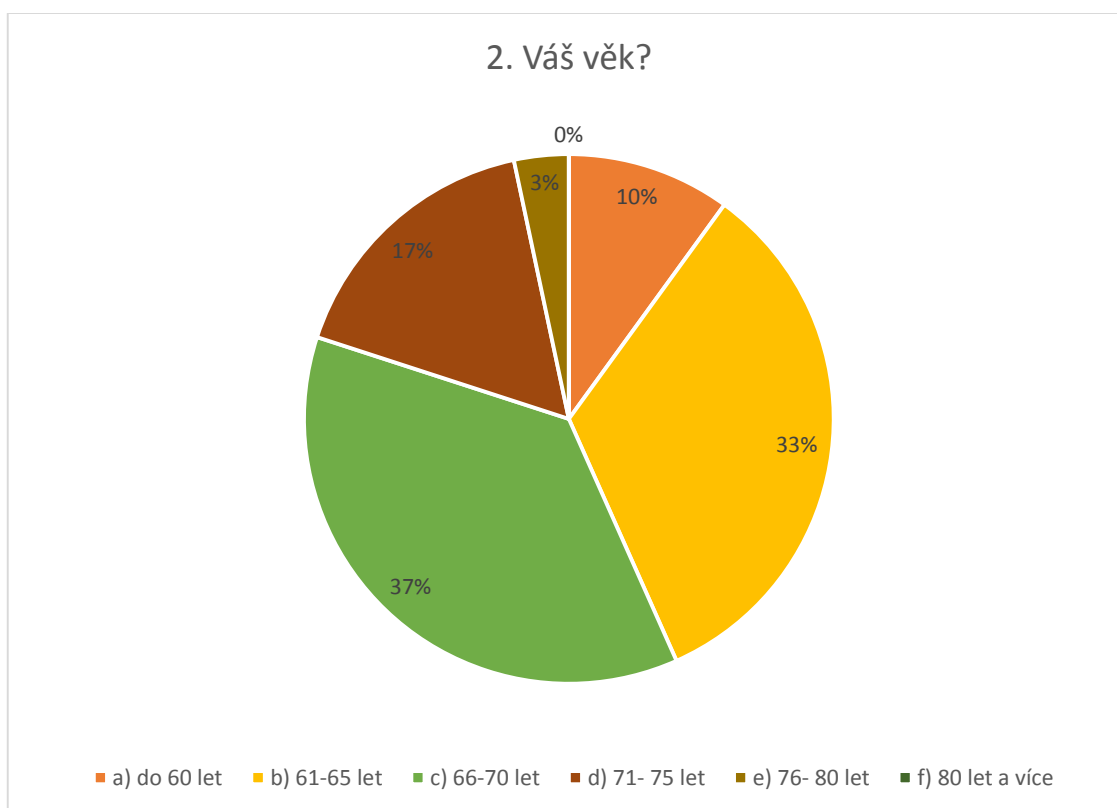

■ a) Muž ■ b) Žena

Vyhodnocení otázky č. 2

Otázka zjišťovala věk účastníků. Nejvíce respondentů se řadilo do věkové kategorie 66-70 let (37% respondentů) a 61-65 let (33% respondentů). 3% respondentů byla ve věkové kategorii 76-80 let a 17% respondentů v kategorii 71-75 let. Žádný z dotazovaných nedosahoval věku 80 let a více (viz Graf č. 2).

Graf č. 2- Věk respondentů

Vyhodnocení otázky č. 3

Otázkou bylo zjišťováno, jaké mají účastníci kurzu nejvyšší dosažené vzdělání. Z výsledků vyplývá, že nejvíce respondentů (48%) má střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou. 35% dotazovaných má vysokoškolské vzdělání a 7% dotazovaných má vyšší odborné vzdělání. 10% účastníků jazykového kurzu má pouze střední vzdělání bez maturity (viz Graf č. 3).

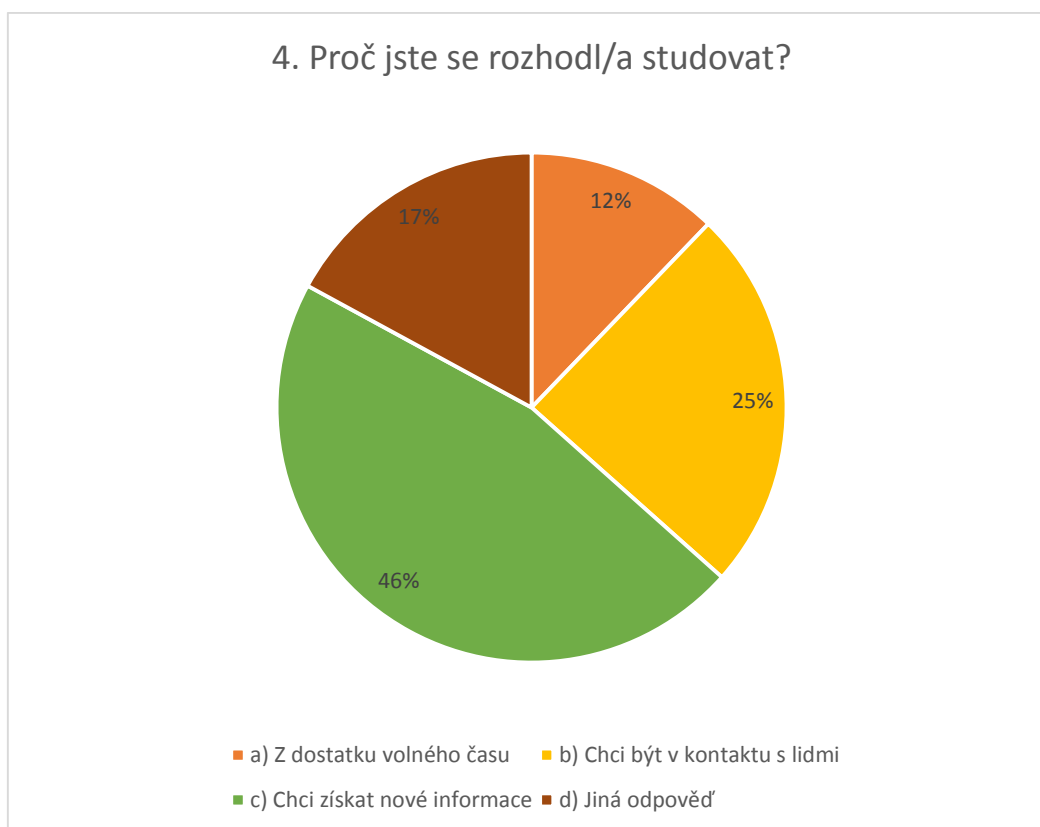
Graf č. 3- Dosažené vzdělání

Vyhodnocení otázky č. 4

Čtvrtá položka zjišťovala, z jakého důvodu se účastníci rozhodli studovat. Měli možnost vybrat více odpovědí, případně dopsat jiný důvod, který nebyl v nabídce uveden. Primárně senioři uváděli důvod naučení se jazyka, získání nových informací. Odpovědělo tak 46% respondentů. 25% respondentů navštěvuje kurzy také z toho důvodu, aby zůstali v kontaktu s lidmi. 12% seniorů chodí na kurzy, protože mají dostatek volného času. 17% respondentů zvolilo jinou odpověď. Nejčastější důvody studia, které uváděli, byli rodinní příslušníci žijící v cizině, dále dorozumění se v cizině při cestování a také zazněl důvod jako „boj se zapomínáním“ a procvičování paměti (viz Graf č. 4).

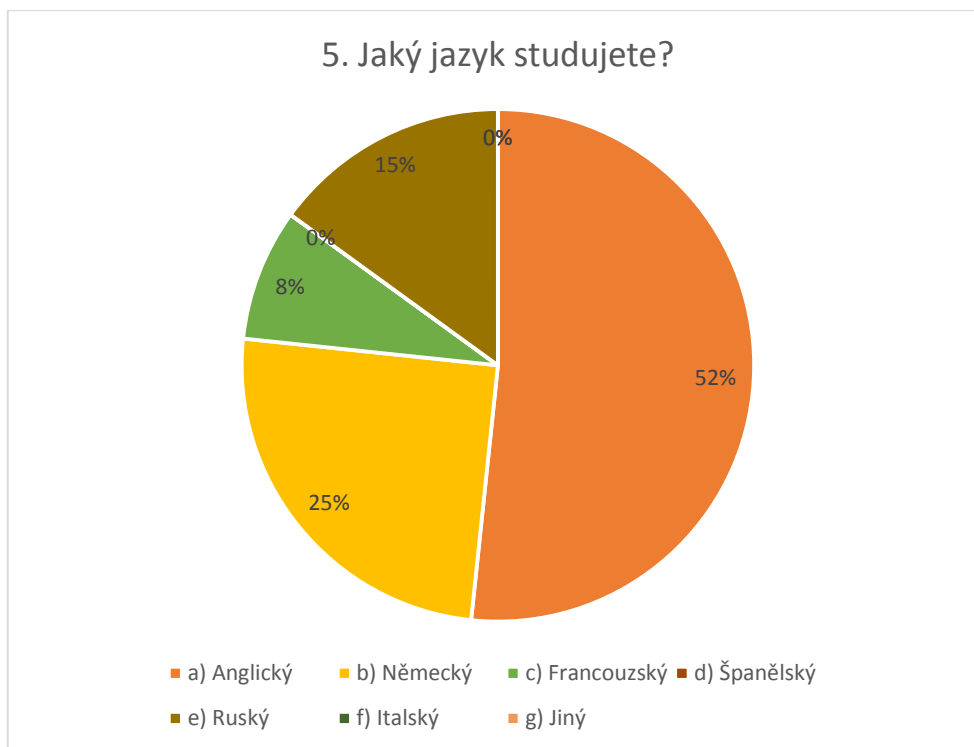
Graf č. 4- Důvod studia

Vyhodnocení otázky č. 5

Pátá dotazníková položka zkoumala, jaký jazyk se učí. Více než polovina seniorů navštěvuje kurzy anglického jazyka. Druhým nejžádanějším jazykem je jazyk německý (25%), 15% seniorů se učí francouzský jazyk a 8% jazyk ruský (viz *Graf č. 5*).

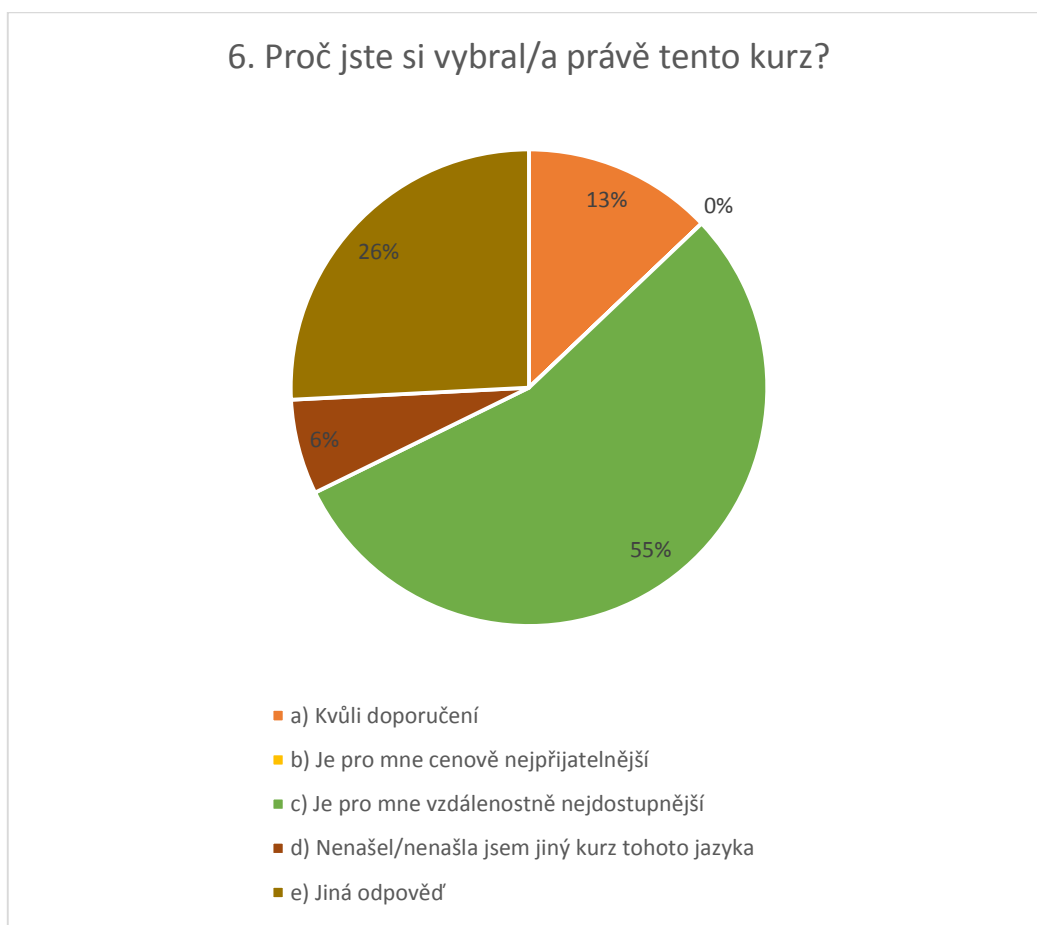
Graf č. 5- Studovaný jazyk

Vyhodnocení otázky č. 6

Důvod, proč si účastníci vybrali právě tento kurz, byl zjišťován v šesté otázce. Seniori opět mohli vybrat více odpovědí nebo napsat jiný důvod, který nebyl uveden v nabídce odpovědí. Více jak polovina respondentů uvedla, že je pro ně na dobře dostupném místě. 13% seniorů dalo na doporučení od svých známých. 6% respondentů odpovědělo, že nenašli jiný kurz pro seniory požadovaného jazyka. Nikdo z dotazovaných neuvedl, že je pro něho kurz cenově přijatelný. Více jak čtvrtina seniorů ještě uvedla jiný důvod. Nejčastěji se mezi nimi vyskytovala odpověď, že jednoduše našli kurz na internetu, líbily se jim webové stránky jazykové školy, preferují lektorku před lektorem, dostali kurz darem či z důvodu výuky v dopoledních hodinách (viz *Graf č. 6*).

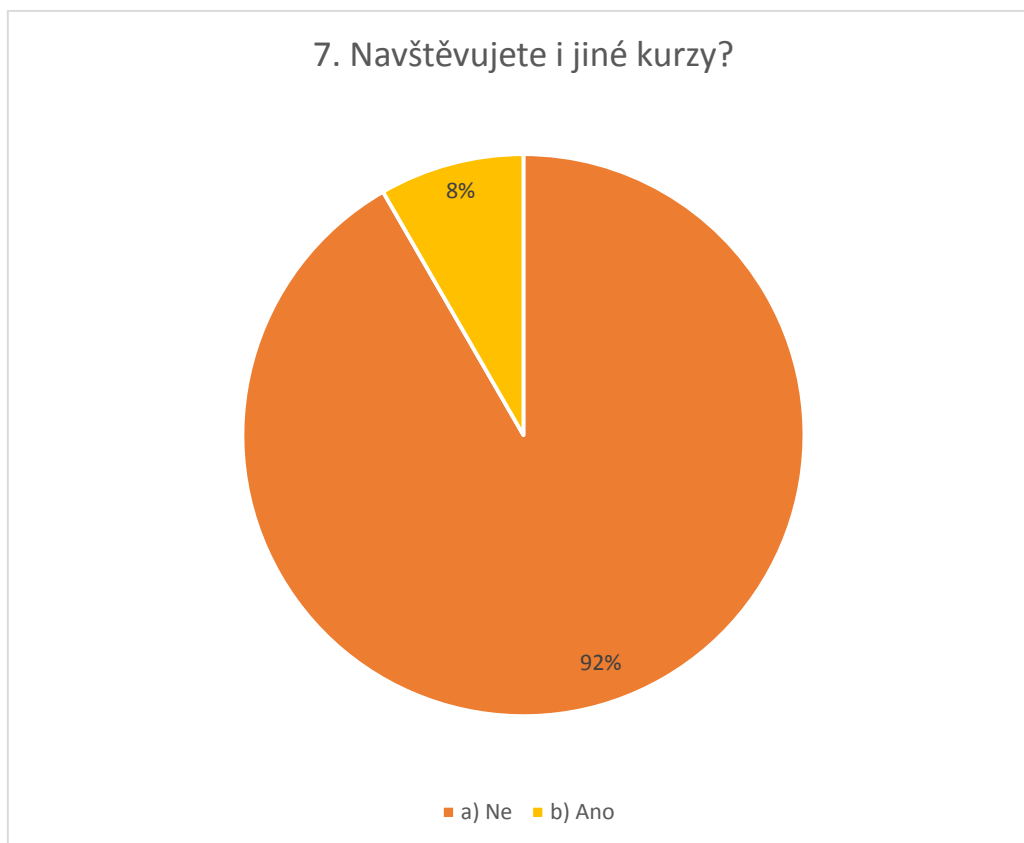
Graf č. 6- Důvod výběru kurzu

Vyhodnocení otázky č. 7

Podle výsledků sedmé otázky senioři většinou navštěvují pouze jeden kurz. Pouze 8% seniorů navštěvuje ještě jiné kurzy. Uváděli přednášky a kurzy na U3V (viz Graf č. 7).

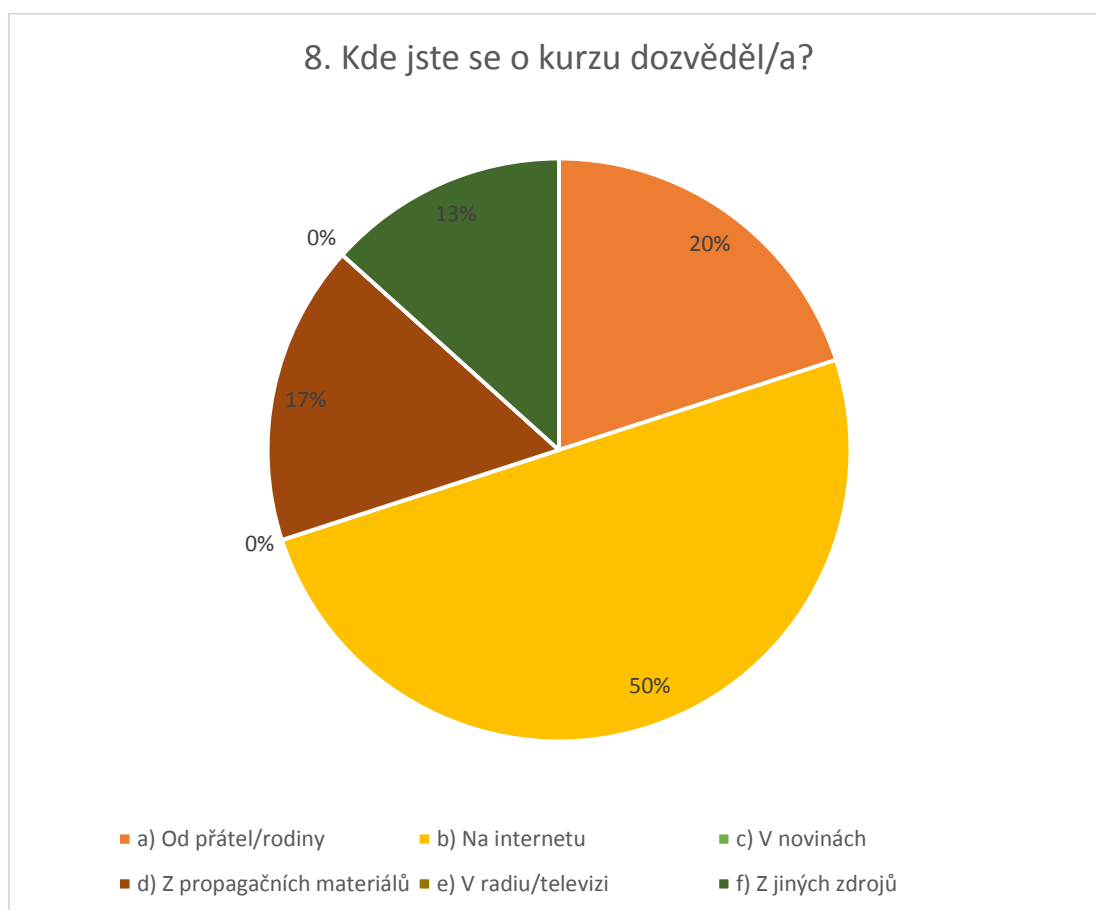
Graf č. 7- Účast na jiných kurzech

Vyhodnocení otázky č. 8

Otázka zjišťovala, kde se respondenti o kurzu dozvěděli. Podobně jako v 6. otázce odpovídali dotazovaní často prostřednictvím internetu. Polovina respondentů se o kurzu dozvědělo touto cestou. Pětina účastníků (20%) měla informace o kurzu zprostředkované od svých známých či příbuzných. 17% respondentů uvedlo z propagačních materiálů a 13% respondentů uvedlo jiné zdroje. Nikdo z dotazovaných neuvedl prostřednictvím novin, radia či televize (viz Graf č. 8).

Graf č. 8- Kde se o kurzu dozvěděli

Vyhodnocení otázky č. 9

Devátá otázka se dotazovala seniorů, zda by kurz doporučili svým přátelům. Více jak 90% účastníků by kurz doporučili. Nejčastěji bylo uváděno z důvodu: přístupu lektorů, stylu

výuky, přátelské a vstřícné atmosféry kurzu, příjemného, přátelského prostředí, menší skupinky, profesionality, kvality výuky, pozitivního přístupu, celkově vstřícného a milého jednání jazykové školy. Pouze 2% seniorů by kurz nedoporučovali a 3% uvedli, že neví (viz Graf č. 9).

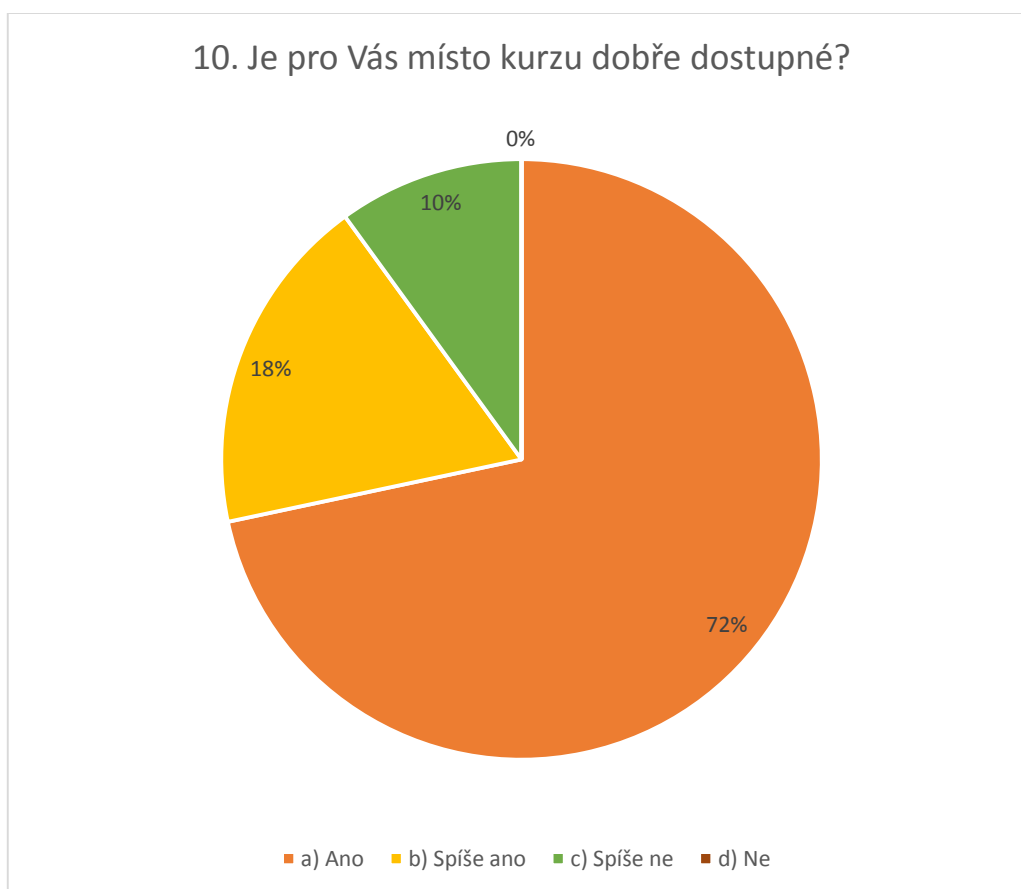
Graf č. 9- Doporučení kurzu

Vyhodnocení otázky č. 10

Desátou položkou dotazníku bylo zjišťováno, zda je pro účastníky kurzu místo dobře dostupné. Na tuto otázku odpověděla více než polovina respondentů ano (přes 72% respondentů). Dobrá dostupnost byla také jeden z důvodů, proč si senioři tento kurz vybrali. 18% seniorů uvedlo spíše ano a pouze 10% seniorů uvedlo spíše ne (viz Graf č. 10).

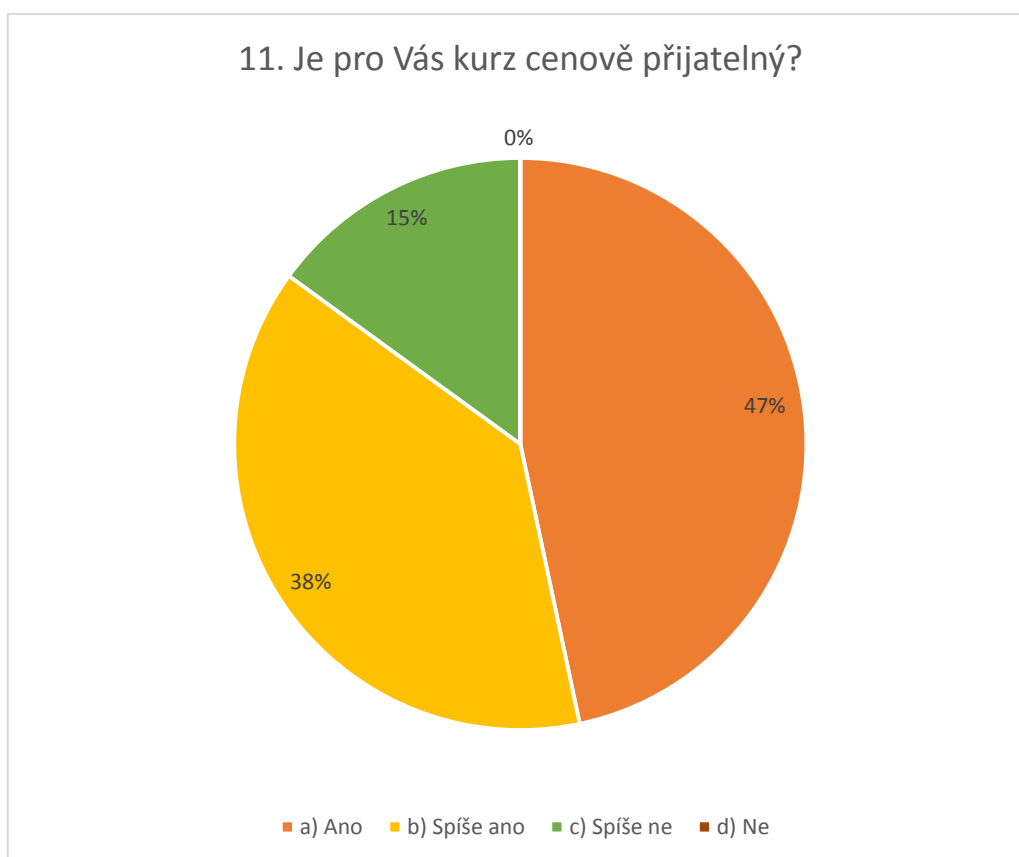
Graf č. 10- Dostupnost místa

Vyhodnocení otázky č. 11

Podle jedenácté otázky je pro téměř polovinu dotazovaných cena kurzů zcela přijatelná. 38% seniorů odpovědělo, že cena je spíše přijatelná. Pro 15% dotazovaných cena příliš přijatelná není (viz *Graf č. 11*).

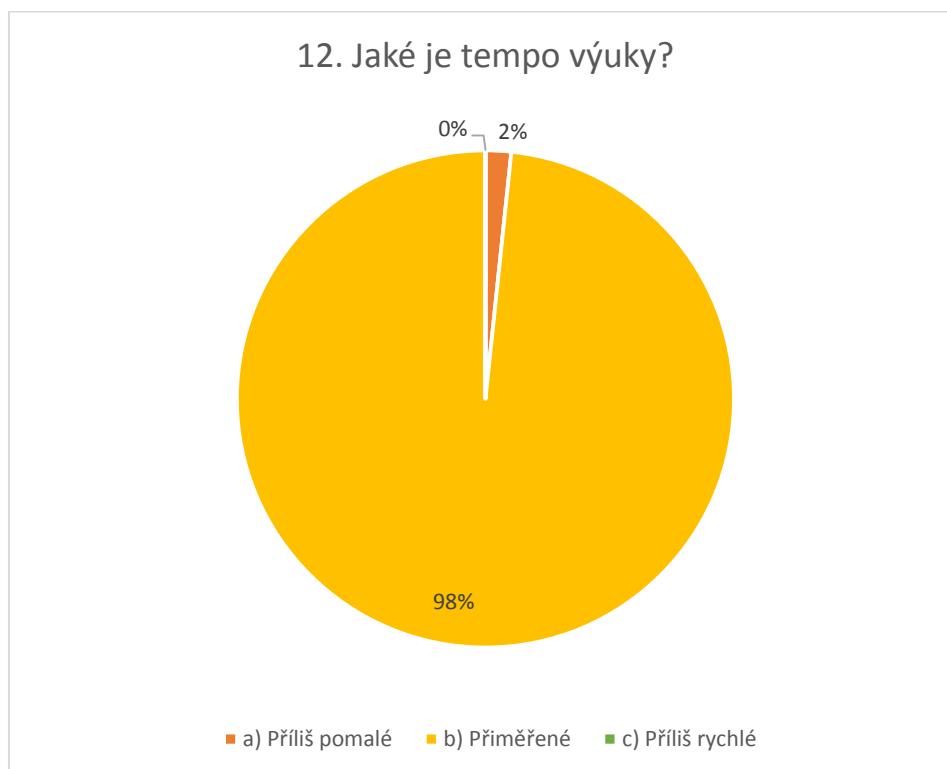
Graf č. 11- Cena kurzu

Vyhodnocení otázky č. 12

Z výsledků dvanácté otázky vyplývá, že tempo výuky je seniorům zcela přizpůsobeno. Pouze 2% dotazovaných uvedlo, že je na ně výuka příliš pomalá (viz *Graf č. 12*).

Graf č. 12- Tempo výuky

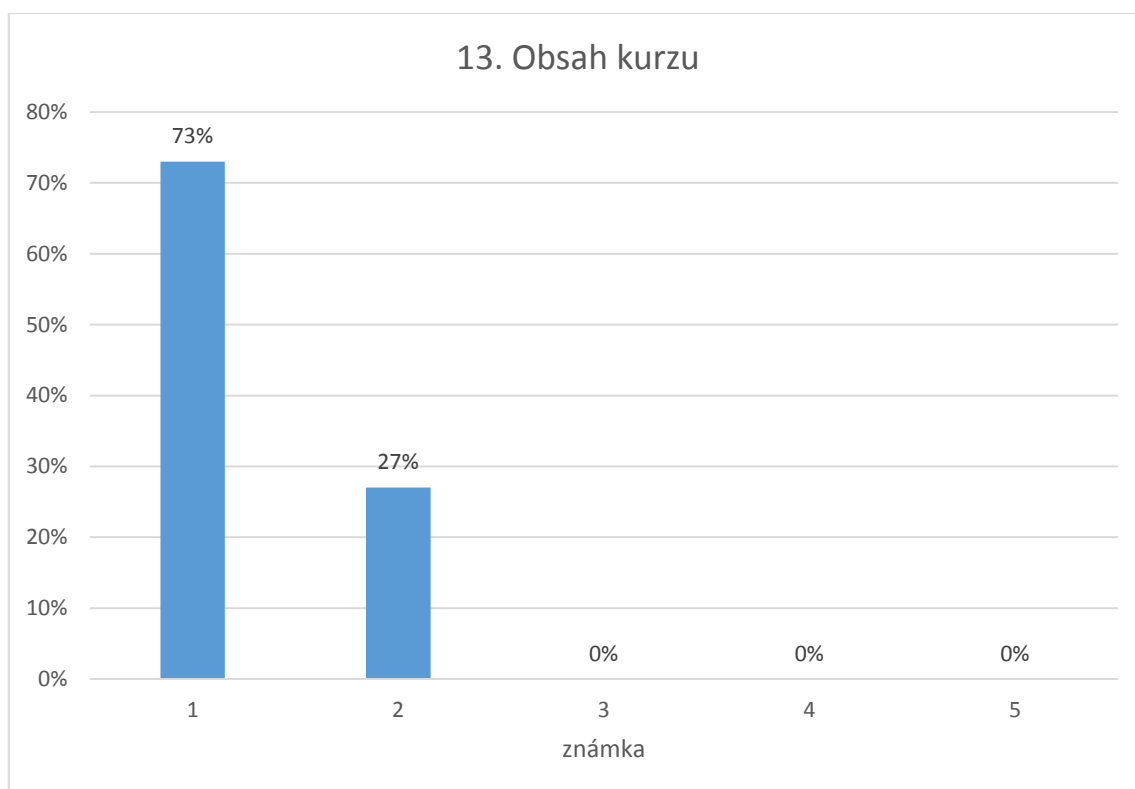
Cílem následujících otázek bylo zjistit, zda jsou podmínky výuky seniorům přizpůsobeny a zároveň poukazují na spokojenost účastníků s kurzem. Jednotlivé položky byly hodnoceny pomocí číselné škály, přičemž č. 1 představovalo maximální spokojenost a naopak č. 5 spokojenost minimální.

Respondenti měli také napsat název kurzu, bohužel tento údaj zmínilo minimum seniorů. Nejčastěji uváděli anglický kurz pro mírně pokročilé a začátečníky.

Vyhodnocení otázky č. 13

Otázka hodnotila obsah jazykového kurzu. Obsah byl hodnocen z velké části pozitivně. Přes 70% respondentů ho ohodnotilo známkou 1, zbylých 27% respondentů známkou 2. Žádnou jinou známkou obsah ohodnocen nebyl (viz *Graf č. 13*).

Graf č. 13- Obsah kurzu

Vyhodnocení otázky č. 14

Strukturu a návaznost látky probírané na hodinách hodnotili senioři ve čtrnácté otázce. Toto kritérium zhodnotilo pouze 57 dotazovaných, 3 senioři tuto položku vynechali. Více než polovina dotazovaných ji ohodnotila známkou 1. 23% dotazovaných seniorů hodnotilo strukturu a návaznost známkou 2. 5% seniorů hodnotilo hůře- známkou 3 (viz *Graf č. 14*).

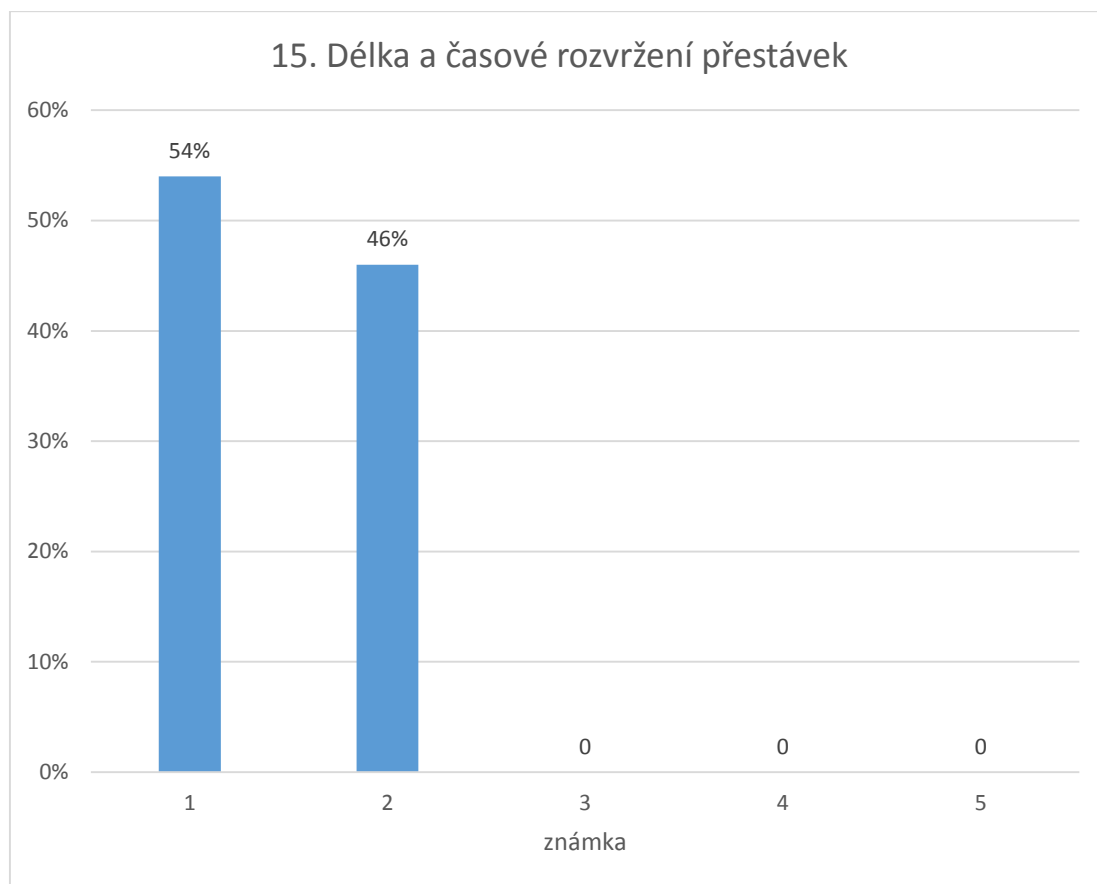
Graf č. 14- Struktura a návaznost látky

Vyhodnocení otázky č. 15

Patnáctá otázka zjišťovala spokojenost seniorů s délkami a časovým rozvržením přestávek. Na otázku odpovídali pouze v případě, zahrnoval-li jejich kurz nějakou přestávku. Odpovědělo celkem 28 respondentů z 60. Z výsledků vyplývá, že délka a rozvržení přestávek seniorům vyhovuje. Tato položka byla hodnocena známkou 1 a 2 (viz *Graf č. 15*).

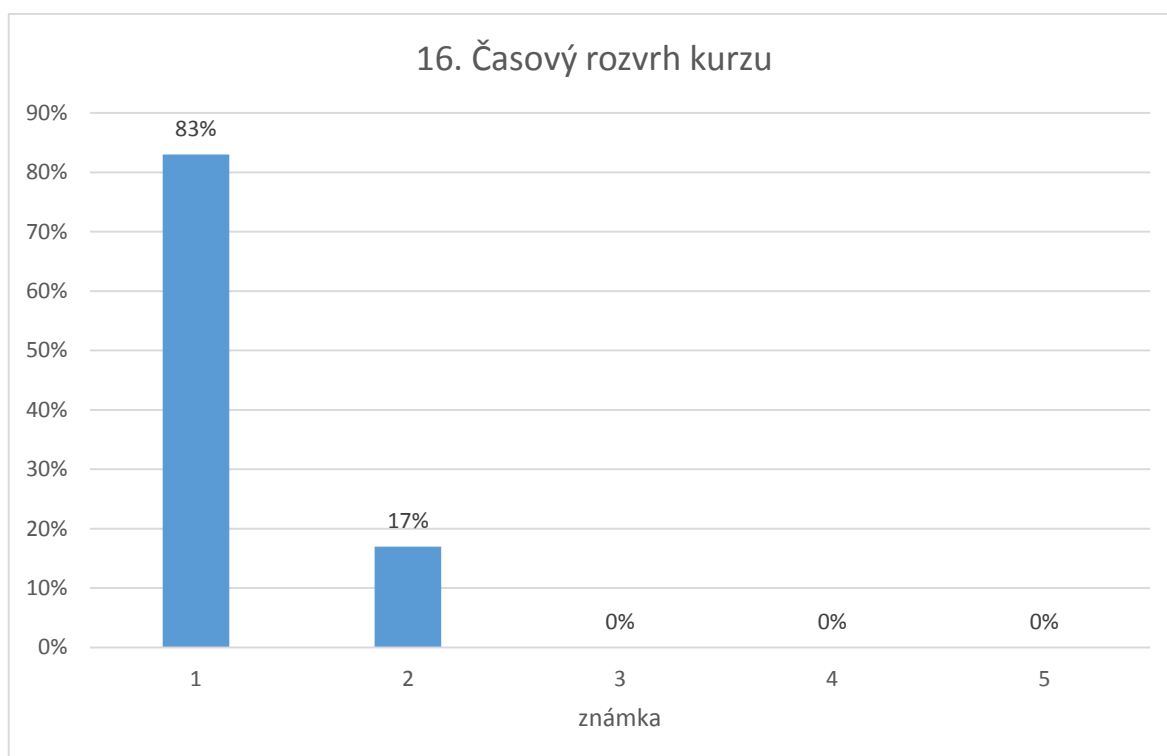
Graf č. 15- Rozvržení přestávek

Vyhodnocení otázky č. 16

S časovým rozvržením kurzu je spokojena většina seniorů, jak zjišťovala šestnáctá otázka. 83% respondentů tuto položku ohodnotilo známkou 1 a zbylých 17% známkou 2 (viz *Graf č. 16*).

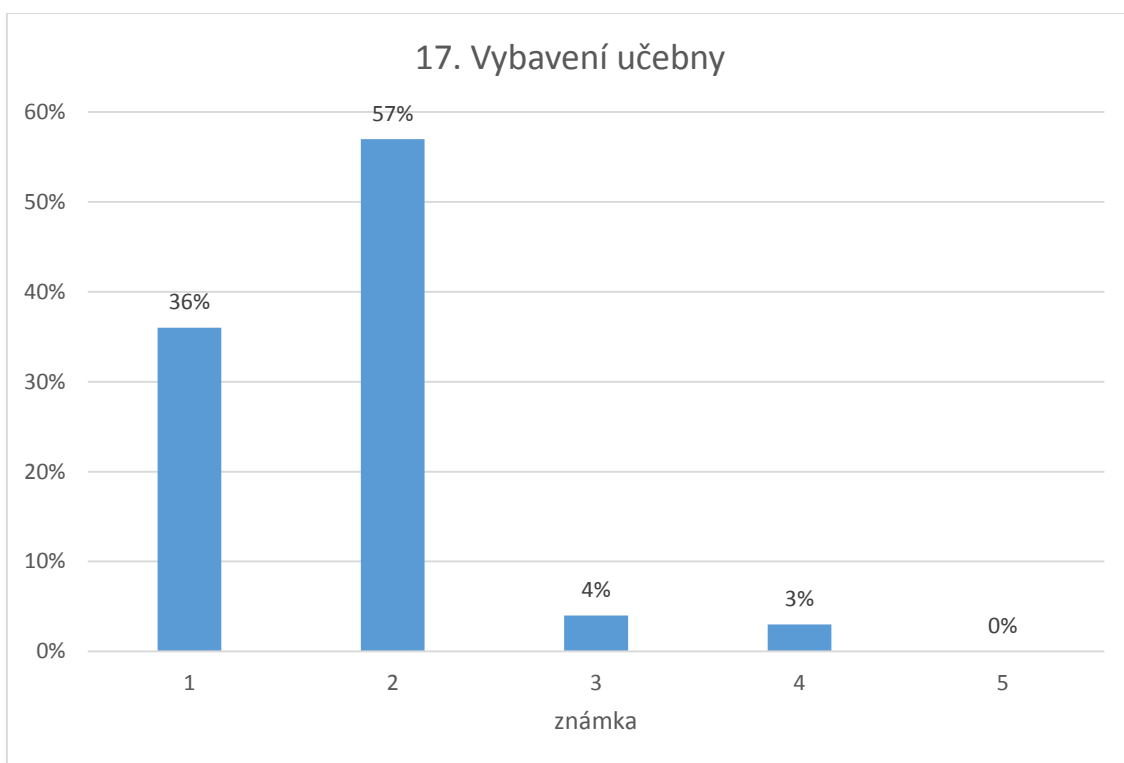
Graf č. 16- Časový rozvrh kurzu

Vyhodnocení otázky č. 17

V sedmnácté otázce bylo hodnoceno vybavení učebny. Více než polovina z dotazovaných hodnotila vybavení známkou 2. 4% odpovídajících zvolilo známku 3 a 3% seniorů dokonce ohodnotilo vybavení učebny známkou 4. Tato položka byla hodnocena nejhůře ze všech hodnocených kritérií (viz *Graf č. 17*).

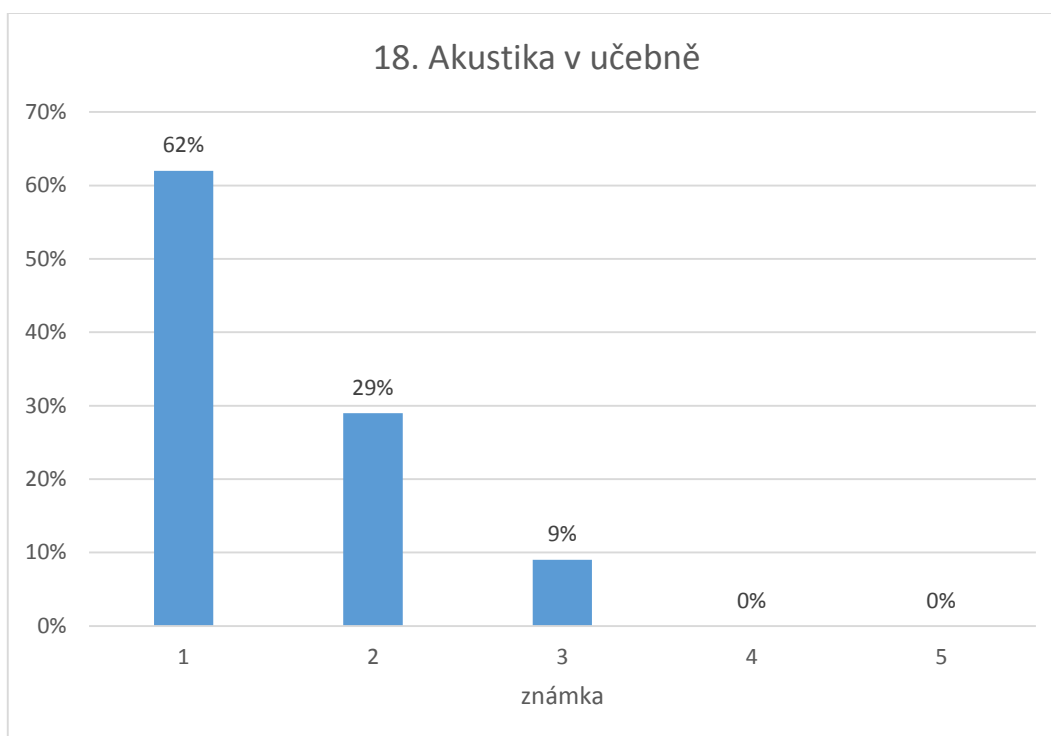
Graf č. 17- Vybavení učebny

Vyhodnocení otázky č. 18

Akustika učeben byla hodnocena v osmnácté otázce. Tuto položku hodnotilo jen 58 seniorů. Více jak 60% z nich je s akustikou spokojena (hodnocena známkou 1). Téměř třetina respondentů oznámkovalo toto kritérium známkou 2 a 9% respondentů známkou 3. 2 respondenti tuto položku nehodnotili (viz *Graf č. 18*).

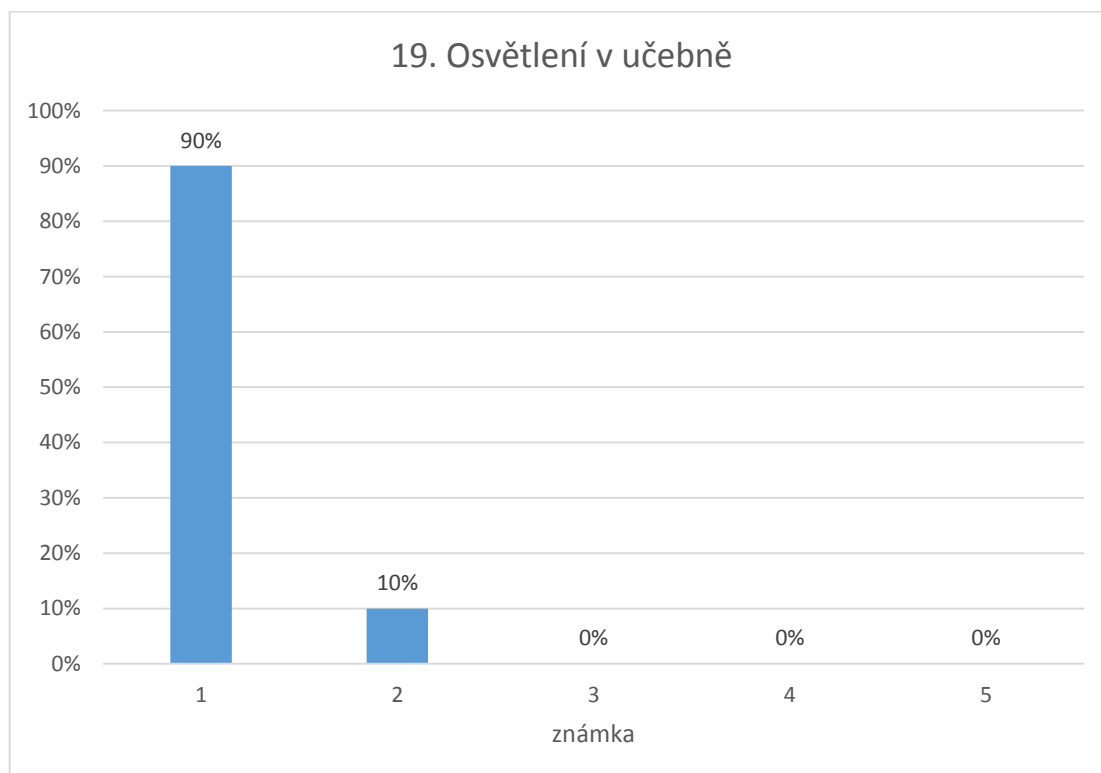
Graf č. 18- Akustika v učebně

Vyhodnocení otázky č. 19

Osvětlení v učebně bylo hodnoceno v 90% známkou 1 podle otázky č. devatenáct. Zbýlých 10% respondentů hodnotilo známkou 2 (viz *Graf č. 19*).

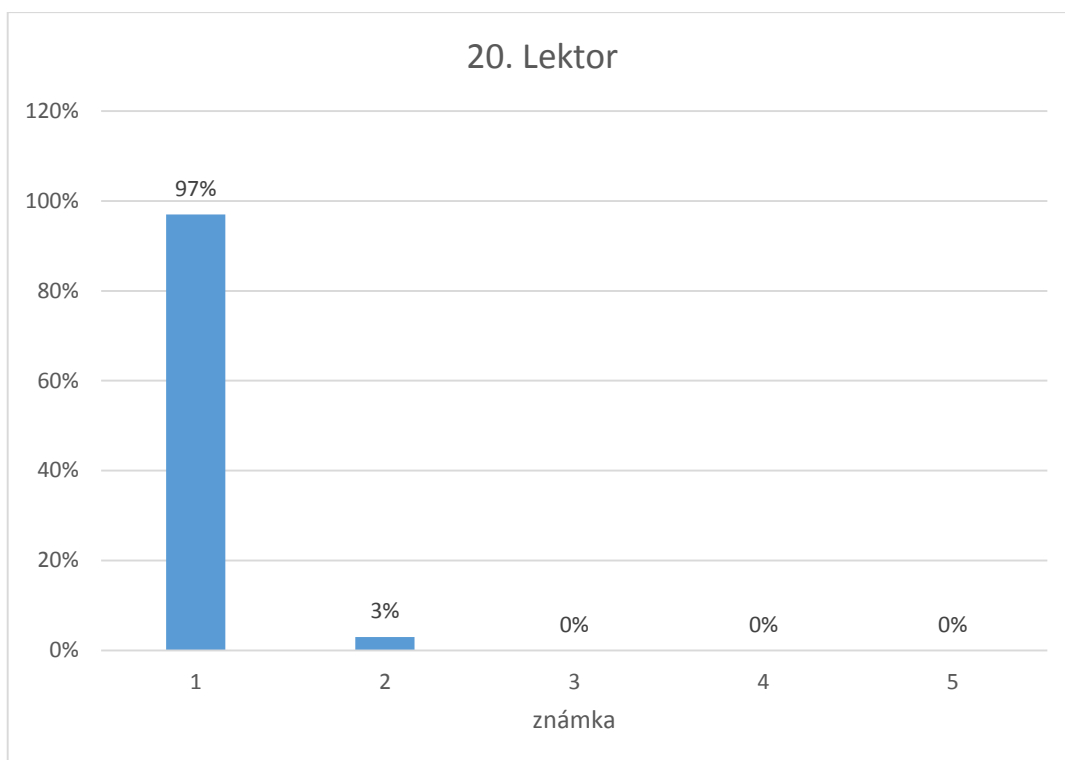
Graf č. 19- Osvětlení v učebně

Vyhodnocení otázky č. 20

Otázka zjišťovala spokojenost seniorů s lektorem. Tato položka byla hodnocena nejlépe ze všech kritérií. 97% respondentů lektora oznámkovalo známkou 1. Pouze 3% respondentů lektorovi udělili známku 2 (viz *Graf č. 20*).

Graf č. 20- Lektor

Vyhodnocení otázky č. 21

Poslední jednadvacátá otázka zjišťovala, do jaké míry splnil kurz očekávání účastníků. Více než polovina dotazovaných seniorů kurz ohodnotila známkou 1. 28% seniorů ohodnotilo celkovou spokojenost známkou 2 a 8% seniorů známkou 3 (viz *Graf č. 21*).

Graf č. 21- Naplnění očekávání od kurzu

Vyhodnocení otázky č. 21

Dvaadvacátá otázka byla otevřená a respondenti zde mohli napsat návrhy na vylepšení kurzu. Někteří tento prostor využili a své názory jazykové škole sdělili. Někteří senioři by ocenili modernější technologie, např. interaktivní tabuli. Bylo zmiňováno i větší zaměření na praktickou konverzaci a častěji a více opakovat probírané téma. Další případné vylepšení by spočívalo v menších skupinkách, kolem 4-5 účastníků a použití jiného druhu učebnice.

Senioři hodnotili podmínky výuky v jazykové škole Březinka ve velké většině velmi kladně. Ani jednou nebylo hodnoceno známkou 5. Z odpovědí vyplývá, že nejvíce jsou spokojeni s lektory. S jejich přístupem a trpělivostí. Vybavení učeben bylo hodnoceno převážně známkou 2, respondenti uváděli, že jim například nevyhovují židle se sklopenými stolečky.

5.4 Ověření hypotéz

1) Největší zájem je o kurz anglického jazyka a to ze strany žen, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je střední s maturitou.

Na základě první, třetí a páté otázky byla potvrzena hypotéza, že o kurzy cizích jazyků pro seniory je větší zájem ze strany žen. V jazykové škole Březinka navštěvuje kurzy 80% žen. Pouze jedna pětina dotazovaných byli muži. Největší zájem je o kurzy anglického jazyka. Otázkou č. 3 bylo potvrzeno, že nejvíce seniorů má střední vzdělání s maturitní zkouškou.

2) Méně jak jedna čtvrtina respondentů (25%) navštěvuje více kurzů a nejčastějším důvodem je získání nových informací.

Provedením průzkumu se potvrdila i druhá hypotéza, že méně než čtvrtina seniorů navštěvuje i jiné kurzy, tuto odpověď uvedlo pouze 6 respondentů. Většina dotazovaných navštěvuje pouze jeden kurz. Nejčastější důvod ke studiu bylo získání nových informací, to uvedlo celkem 38 seniorů (46%).

3) Alespoň polovina dotazovaných seniorů se o kurzu dozvěděla na internetu a kurz si vybrali právě kvůli dobré dostupnosti.

Osmou otázkou byla potvrzena hypotéza, že alespoň polovina respondentů se o jazykovém kurzu dozvěděla prostřednictvím internetu. Odpovědělo tak 30 seniorů, přesně polovina dotazovaných. Více jak polovina respondentů (34) si ho zvolila zejména kvůli jeho poloze a dostupnosti, čímž byla hypotéza potvrzena.

4) *Jazykový kurz je pro seniory na dobře dostupném místě a je pro většinu (více než 60%) spíše cenově přijatelný.*

Hypotéza č. 4 byla potvrzena na základě desáté a jedenácté otázky. Pro 72% seniorů je kurz na dobře dostupném místě. Cenu kurzu hodnotili senioři spíše pozitivně. 47% respondentů uvedlo, že je cenově přijatelný a 38% respondentů odpovědělo, že je cenově spíše přijatelný.

5) *Jednotlivé části kurzu (podmínky hodnocené škálovými otázkami) hodnotí ve většině případů kladně, tj. známkou 1 či 2, a doporučí ho svým přátelům.*

Na základě otázek, které byly hodnoceny pomocí škály (otázky č. 13 až 21), se hypotéza potvrdila. Senioři hodnotí podmínky výuky většinově kladně. Na základě deváté otázky se potvrdilo, že velká většina seniorů, konkrétně 95%, by kurz doporučila svým přátelům.

5.4.1 Shrnutí výsledků

Z provedené analýzy je zřejmé, že senioři mají v Praze poměrně velký výběr možnosti studia cizího jazyka. Nejčastěji je nabízen anglický jazyk, který také podle průzkumu senioři nejčastěji volí. Mají možnost si vybrat z široké nabídky úrovní anglického jazyka, téměř každá organizace nabízí angličtinu v několika úrovních. U ostatních cizích jazyků už škála úrovní není tak široká. Jsou dostupné kurzy různých cenových kategorií, mohou si zvolit, zda budou navštěvovat kurzy, které jsou poskytovány zcela zdarma, či si zaplatí intenzivnější pravidelné kurzy.

Z průzkumu v jazykové škole Březinka vyplývá, že senioři navštěvují kurz cizího jazyka primárně z důvodu naučit se mluvit a porozumět se jiným jazykem. Dalším častým důvodem je také zůstat v sociálním kontaktu, podle Bočkové (2000) to je jedna z největších motivací ke studiu. Největší úspěch mají kurzy anglického jazyka, což je v dnešní době pochopitelné. Angličtina se stává celosvětovým jazykem, který mezi nás proniká ze všech stran čím dál častěji.

Senioři jsou s kurzy ve velké většině spokojeni. Poukazuje na to například fakt, že 95% seniorů by kurz doporučili svým známým, více jak polovina seniorů považuje i cenu kurzů za přijatelnou a jsou ochotni ji zaplatit. Výhodou je lokalita jazykové školy, je pro seniory dobře dostupná, nachází se v blízkosti autobusové zastávky městské hromadné dopravy. Tempo výuky je jejich potřebám zcela přizpůsobeno. I podmínky jako osvětlení, akustika učebny, časové rozvržení atd. byly hodnoceny kladně. Největší spokojenost byla zaznamenána v otázce č. 20, která hodnotila lektora. Tímto se potvrzuje i filozofie jazykové školy, kterou se na svých webových stránkách prezentuje, že poskytuje účastníkům přátelské a příjemné prostředí se vstřícným přístupem.

Navrhla bych jazykové škole malé změny ve výuce jazyků pro seniory. Několikrát bylo v dotazníku seniory zmíněno, že by uvítali více opakovat probranou látku. Doporučila bych tedy se na oblast opakování látky zaměřit. Zintenzivnit fixační část například častějším a delším opakováním v následující hodině anebo se k probranému tématu vracet pravidelně v kratších úsecích, aby měli senioři možnost si látku lépe zapamatovat a zopakovat si ji. Dále bych doporučila pozměnit vybavení učeben. Vyměnit židle s polohovatelným stolkem za klasické stoly a židle. Někteří senioři uváděli, že jsou tyto židle pro ně nevyhovující, mají malou plochu na psaní a nemají dostatek prostoru. Některým respondentům nevyhovovala používaná učebnice, jiní by zase uvítali modernější technologie při výuce.

5.5 Závěr

Cílem práce bylo analyzovat možnosti cizojazyčného vzdělávání seniorů v Praze a zjistit, zda jsou specifické podmínky pro edukaci seniorů dodržovány. Analýza byla zaměřena na kurzy cizích jazyků, které jsou poskytovány jazykovými školami, seniorskými kluby a centry a dalšími organizacemi (kromě U3V).

Teoretická část byla věnována vymezení pojmů, které se vztahují k problematice edukace seniorů, a důvodům poskytování seniorům další vzdělání. Byl zde popsán samotný učební proces a možnosti studia seniorů. V rámci praktické části práce byla provedena analýza nabídky cizojazyčných kurzů v Praze a následně proběhl průzkum mezi seniory. Průzkum proběhl ve vybrané organizaci (jazyková škola Březinka), která nabízí seniorům velmi širokou nabídku jazyků i jejich úrovní. Kvantitativní průzkumné šetření bylo prováděno mezi 60

seniory prostřednictvím dotazníků. Na základě dotazníkového šetření byly zodpovězeny výzkumné otázky a hypotézy, které byly na začátku stanoveny.

Na základě provedené analýzy bylo zjištěno, že v Praze je seniorům poskytováno poměrně velké množství jazykových kurzů, nejvíce kurzy anglického jazyka. Nejvíce jazykových kurzů je pořádáno jazykovými školami, které zároveň většinou nabízí i různé úrovně komunikace v daném jazyce. Jazykové kurzy pořádané seniorskými centry a kluby nebývají často rozděleny podle úrovně znalosti cizího jazyka a často nabízejí pouze kurzy anglického jazyka. Tyto kurzy jsou levnější než kurzy poskytované jazykovými školami, což pro seniory může být důležitým faktorem při výběru kurzu. Seniorské kluby a centra převážně nabízejí i jiné aktivity (sportovní, kulturní, manuální práce atd.), ale některá nabízí i jazykové kurzy, zejména kurzy anglického jazyka pro začátečníky a mírně pokročilé.

Provedeným průzkumem bylo zjištěno, že požadované podmínky k výuce seniorů jsou z velké části splňovány (výsledky jsou platné pro jazykovou školu Březinka, Praha 5). Některé podmínky byly hodnoceny hůře, ovšem každý jedinec má vlastní potřeby a nároky na jednotlivá kritéria a je komplikované přizpůsobit podmínky všem na 100%.

Myslím, že by bylo dobré se více zaměřit na rozšíření nabídky kurzů cizích jazyků mezi seniory, jelikož ne všichni mají přístup k internetu, jak spousta seniorů uvedlo jako zdroj. Učit se cizímu jazyku i v pozdějším věku může být pro mnohé zábavné a v dnešní době zejména užitečné. Je také zapotřebí, aby lidé stáří začali vnímat pozitivněji, než tomu bylo doposud. To platí jak pro mladší generaci, tak pro ty, kterých se stáří osobně dotýká. Je spousta aktivit, které seniorům může zpestřit a zkvalitnit jejich život a mezi ně patří i učení se novému jazyku. I takový kurz cizího jazyka může člověku v seniorském věku docela změnit život. Protože jak známé přísloví praví „*Kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem.*“

6 Zdroje

Literatura

- 1) ONDRÁKOVÁ, Jana. *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012, 168 s. ISBN 978-80-7465-038-3.
- 2) BENEŠOVÁ, Dana. *Gerontagogika: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014, 136 s. ISBN 978-80-7452-039-6.
- 3) PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 294 s. ISBN 978-80-247-3960-1.
- 4) BOČKOVÁ, Věra. *Celoživotní vzdělávání - výzva nebo povinnost?*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000. ISBN 80-244-0155-X.
- 5) PETŘKOVÁ, Anna a Rozália ČORNANIČOVÁ. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1.
- 6) ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana, Cyril HÖSCHL a Lucie VIDOVIČOVÁ. *Gerontologie: současné otázky z pohledu biomedicíny a společenských věd*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014, 288 s. ISBN 978-80-246-2628-4.
- 7) ČORNANIČOVÁ, Rozália. *Edukácia seniorov: vznik, rozvoj, podnety pre geragogiku*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 1998, 156 s. ISBN 80-223-1206-1.
- 8) HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- 9) MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 203 s. ISBN 80-210-3345-2.
- 10) ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.
- 11) HENDRICH, Josef. *Didaktika cizích jazyků*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 498 s. Učebnice pro vysoké školy.
- 12) CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků: úvod do vědního oboru*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2006, 209 s. ISBN 80-200-1213-3.
- 13) MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 104 s. ISBN 80-210-3123-9.
- 14) MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

- 15) VETEŠKA, Jaroslav a Tereza VACÍNOVÁ. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, 208 s. ISBN 978-80-7452-012-9.
- 16) ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 17) CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- 18) ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie SMÉKALOVÁ. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Vydání 1. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5446-8.
- 19) KLEVETOVÁ, Dana a Irena DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2169-9.

Internetové zdroje

- 1) Edukační vědy – pedagogika, andragogika a gerontagogika. *Česká andragogická společnost* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.andragogika.info/blog/edukacni-vedy-pedagogika-andragogika-a-gerontagogika>
- 2) Am I too old to learn a new language? *Education The case for language learning* [online]. 2014 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com>
- 3) Celoživotní vzdělávání se stává standardem. *Moderní řízení* [online]. Bratislava, 2007 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://modernirizeni.ihned.cz/c1-21959770-celozivotni-vzdelavani-se-stava-standardem>
- 4) ANALÝZA: Stárnutí populace podle výsledků projekce ČSÚ. *Demografie* [online]. 2005 [cit. 2015-09-12]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=34
- 5) *Statistika&my* [online]. 2013, 3(5) [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2015/03/18041305.pdf>
- 6) Aktualne.cz. *Češi si uřízli ostudu. Anglicky umí nejhůř z celé EU* [online]. 2012 [cit. 2015-11]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/cesi-si-urizli-ostudu-anglicky-umi-nejhur-z-cele-eu/r~i:article:760975/>